Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Zeynalov Zaman Həbib oğlu Məmmədov Mahil İsa oğlu,

WINDOWS EXPLORER

(Dərs vəsait)

 $G \partial N C \partial - 2017$

Dərs vəsaiti informasiya texnologiyaları kafedrasının 18 01 2017 –ci il tarixli (protokol 05), elektroenergetika və informasiya texnologiyaları fakültəsinin Elmi Şurasının 27.01.2017-ci il tarixli (protokol 06), ADAU-nun Tədris Metodiki Şurasının 13.03.2017-ci il tarixli (protokol 03) iclaslarında müzakirə olunmuş və nəşr edilməsi tövsiyə edilmişdir.

Dərs vəsaitinə Azərbaycan Dövlət Aqrar universitetinin 14 iyul 2017-ci il 436 saylı əmri ilə nəşr hüququ (qrif) verilmişdir.

L – 104 Az – 2017 UOT 004.3 Zeynalov Z.H., Məmmədov M. İ.– Windows bələdçi (Dərs vəsaiti). Gəncə:, ADAU, 2017. -76 səh.

Dərs vəsaiti ADAU-nun 050626-Elektrik mühəndisliyi, 050632- İnformasiya texnologiyaları və sistemləri mühəndisliyi, 050510-Ekologiya, 050702-Aqronomluq, 050703-Zootexniklik, 050704-Baytarlıq, 050706-Aqromühəndislik, 050708-Meşəçilik, 050806-Əczaçılıq, 050707-Balıqçılıq və balıqçılıq təsərrüfatı işi, 050402-Mühasibat uçotu və audit, 050403-Maliyyə, 050404-İqtisadiyyat, 050407-Menecment, 050408-Marketinq, 050409-Biznesin idarə edilməsi ixtisaslarının tələbələri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Rəy və təkliflərini bildirən oxuçularımıza təşəkkürümüzü bildiririk. mahilmi@rambler.ru

M51 – N036 – 2017 qrifli nəşr

©ADAU-nın nəşriyyatı 2017

© Zeynalov Z.H, .Məmmədov M. İ.

GiRiŞ
I. NƏZƏRİ HİSSƏ
1. Windows Explorer əlavəsinin işə salınmasi5
2. İştifadəci interfeysi
3. Ünvan paneli (Address bar) 8
4. Menyu paneli (Menu bar) 11
4.1. Fayl (File) menyusu 12
4.2. Redaktə (Edit) menyusu 13
4.3. Görünüş (View) menyusu 14
4.4. Alətlər (Tools) menyusu 15
5. Alətlər (Toolbars) paneli 17
5.1.Organize (Təşkil et) 19
5.2. Include in Library (Kitabxanaya daxil et)
5.3. Burn (Yaz) 40
5.4. Change your view (Görünüşü dəyişdirin) 41
II. PRAKTİKİ HİSSƏ 57
2.1.Obyektləri seçmək 57
2.2.Yeni obyekt yaratmaq 59
2.3.Obyektlərin surətinin çıxarılması (kopyalanması)63
2.4.Obyektlərin yerinin dəyişdirilməsi 65
TEST TAPŞIRIQLARI

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ

Bildiyimiz kimi kompüterdə saxlanılan informasiyalar kompüterin xarici yaddaş qurğularında fayl şəklində saxlanılır. fayllar isə axtarılması, asan olsun deyə müvafiq şəkildə qruplaşdırılaraq qovuqlarda saxlanılır. Məlumdur ki, xarici yaddaş qurğuları dedikdə elektron informasiya daşıyıcıları-bərk disklər, fləşkartlar, CD və DVD disklər, maqnit kartları və lentləri, şəbəkə daşıyıcıları-lokal şəbəkənin digər kompüterlərinin xarici yaddaşları və s. Nəzərdə tutulur. Kompüter istifadəçiləri bu qurğularda olan qovluq və fayllarla işləmək üçün-baxmaq, yaratmaq, silmək, köçürmək və s. Məqsədi ilə müxtəlif proqramlardan fayl menecerlərdən istifadə edirlər.

Ви struktura daxil olmaq və onu idarə etmək üçün istifadə edilən fayl menecer proqramlarından biri də Windows Explorer (Проводник (Вәlәdçi)) adlanan xüsusi proqramlarıdır. Windows bələdçi (Windows Explorer/Windows проводник) Windows sisteminin standart əlavələrindən biri olub fayl sistemində manupuyasiya işlərini icra etmək üçün istifadə edilir. Bu proqram fayllar, qovluqlar, nişanlar üzərində sadə əməliyyatları: saxlamaq, yaratmaq, silmək, adını dəyişmək, surətini (kopyasıbı) çıxarmaq, yerini dəyişmək və s. yerinə yetirmək üçün istifadə edilən proqramlardan biridir. Windows əməliyyat sisteminin əvvəlki versiyalarında Windows Bələdçisi (Windows Explorer (Windows Проводник)) proqramı onun tərkibində yalnız çox saylı tətbiqi proqramlardan biri idi, lakin zaman keçdikcə Windows təkmilləşdikcə, o əməliyyat sisteminin əsas "gövdəsinə" o qədər inteqrasiya etmişdir ki, bu gün biz onu artıq müstəqil alət, vasitə kimi qəbul etmirik.

Təqdim olunan vəsait iki hissədə ibarətdir. Nəzəri hissədə proqramın istifadəçi interfeysi və onun elementlərinin vəzifələri geniş izah edilmişdir. Məlumdur ki, proqramda müəyyən əmrlər (alətlər) bir neçə bölmədən istifadə edilə bilər. Məsələn Obyektlərin surətinin çıxarılması. Bu əməliyyat konteks menyudan (Copy), File menyusundan, Organize alətlər panelindən və klaviaturadan düymələr (klavişlər) kombinasiyası ilə (Ctrl+C) icra edilə bilər. Kitabda bu çür əməliyyatlar təkrarçılıq olmasın deyə bir dəfə nəzəri cəhətdən izah edilmişdir. Məsələn Copy (sürətin alınması) əmri "ORGANİZE" bölməsinin izahı zamanı geniş şərh edilmiş digər bölmələrdə həmin əməliyyatın izahı verilməmişdir.

I. NƏZƏRİ HİSSƏ

1. Windows Explorer əlavəsinin işə salınmasi

Proqram Windows sistemidə standart proqramlar qrupuna aid olduğundan onun işə salınması aşağıdakı üsullardanbiri ilə icra edilir:

1.START→ALL PROPGRAMS→ACCSESSORES→Windows Explorer;

2. #+E klavişlər kombinasiyası;

3.İş masasından Windows Explorer nişanını tıklamaqla

- 4. HE düymələr kombinasıyası ilə
- 5. Başlat/Strt düyməsindən sağda yerləşən

2. İştifadəci interfeysi

Bələdçi proqramının əsas vəzifələrindən biri kompüterin qovluq və fayllarının strukturuna baxmaqdır. Bələdçi proqramı işə başlandıqda iş masasında (monitorun ekranında) proqramın işçi pəncərəsi açılır (şəkil 1.1).

	1
α	1
11	
~~~	

Təşkil et 🔻 🛛 🔀 Aç 🛛 Kitabx	anaya daxil et ▼ Share with ▼ E-poçt Yaz	Yeni qovluq			800	-	
👉 Secilmislər	Ad	Dəyişdirilmə tarixi Ölçü		Тір		*	
	123	22.10.2016 13:50		Favl govluğu			
🧱 Kitabxanalar	🔒 fff	16.11.2016 14:52		Fayl govluğu			
🚽 Musiqi	HAZIR_ACCESS_BAZI	25.11.2016 12:10		Fayl qovluğu			
Sənədlər	INFORMATIKA_KITAB_AZ	25.11.2016 10:35		Fayl qovluğu			
📔 Şəkillər	🕌 kurs	31.10.2016 11:24		Fayl qovluğu			
😸 Videolar	퉬 kursisi	26.10.2016 17:05		Fayl qovluğu			
	퉬 laboratoriya	21.11.2016 14:40		Fayl qovluğu			
🜏 Ev qrupu	MAGISTRATURA-HAZIRLIGI	16.10.2016 13:20	1	Fayl qovluğu		E	
	microsoft_toolkit	08.10.2016 12:19	1	Fayl qovluğu			
💻 Kompüter	🎉 MinstAll v.14.01.2016 By Andreyonohov & Leha342	18.10.2016 8:52	1	Fayl qovluğu			
🏭 Lokal Disk (C:)	January North Nort	25.11.2016 12:27		Fayl qovluğu			Önbax
👘 Mahil_dokuments (D:)	🁪 S D I - 14.14	18.10.2016 8:36		Fayl qovluğu			mümki
 MahilMammadov (F:) 	VIDEO_DERSLER	03.10.2016 13:00		Fayl qovluğu			deyii.
🔮 CD Qurğusu (H:)	bnb	12.11.2016 14:49	1 KB	Mətn Sənədi			
-	🕮 cedvel	19.09.2016 12:24	9 KB	Лист Microsoft Excel			
🗣 Network	DERS_CEDVELI_2015_2016	13.10.2016 15:27	36 KB	Лист Microsoft Excel			
	gulay	31.10.2016 15:01	1 KB	Mətn Sənədi			
	M INFORMASIYA_TEXNOLOGIYA_2016	31.08.2016 13:59	95 KB	Лист Microsoft Excel 97-2003			
	komplex.vosst-4.4	02.08.2014 21:14 36	64 145 KB	WinRAR archive			
	Section 2.2 Sectio	06.01.2015 20:00 16	62 108 KB	Tətbiqi Proqram			
	WediaID	02.11.2016 11:39	1 KB	BIN File			
	will panel	23.11.2016 15:11	203 KB ,	Документ Microsoft Word			
	PascalABC.NET_1.3	15.03.2011 16:21 3	39 482 KB	Tətbiqi Proqram			
	All Droceclarin automatlacdırılmacı mühandiclivi Veni	22.04.2016.11-40 III	85 KR	Rect Microsoft Evcel 07, 2003	•		

b)

Şəkil 1.1.Bələdçi proqramının işçi pəncərəsi a-İngilis dilli interfeys; b-Azərbaycan dilli interfeys Bələdçi proqramı əməliyyat sisteminin yükləndiyi (yazıldığı) xarici yaddaş

qurğusunda (əsasən C: local diskində) Windows qovluğunda yerləşir və onun icra olunan modulu explorer.exe adlanır.

Bələdçi proqramının pəncərəsi (istifadəçi interfeysi) aşğıdakı elementlərdən ibarətdir:

1-*Navigation pane (1) (Hərəkət paneli)* – özündə sistemin əsas (baş) işçi elementlərini (kateqoriyalarıni birləşdirir.

2-*İşci sahə* (*oblast*) – Hərəkət panelindən seçilmiş obyektin (qovluğun) məzmununu əks etdirir.

3- Ünvan sətri (Address pane) –Aktiv (cari istifadə edilən) qovluğun tam yolunu göstərir.

4-Axtarış sahəsi- Fayl və qovluqların müxtəlif əlamətlərə görə avtomatik axtarılıb tapılmasını təmin edir.

5- **Minimallaşdır (Minimize)** düyməsi pəncərəni müvəqqəti olaraq yığmaq (ekrandan götürmək) üçün istifadə edilir. Bu düymə basıldıqda pəncərə ən kiçik ölçüyə qədər kiçilərək düymə vəziyyətini alır və tapşırıq paneli üzərində yerləşir.

6- Maksimallaşdır (Maximize) (6) düyməsi pəncərəni tam ekran ölçüsündə açmaq üçün istifadə edilir. Bu düymə basıldıqda pəncərə ekranı tamam tutur və ekrandakı digər elementlər (tapşırıqlar panelindən başqa) görünməz olur. Bu halda avtomatik olaraq

6- Bərpa et (Restore) (6) düyməsi pəncərəni əvvəlki normal ölçüsündə bərpa etmək üçündür. Yəni bu düymə basıldıqda pəncərə ekranda yenə ilkin vəziyyətdə olduğu kimi görünür. Bu halda isə avtomatik olaraq işarəsi ilə əvəz olunur.

7- **Bağla** (Close) (7) düyməsi pəncərəni bağlamaq üçün nəzərdə tutulur. Bunun üzərində mausun sol düyməsi basılarkən pəncərə bağlanır. Hər hansı proqramın icrası zamanı bu düymə basılarsa, onda həmin proqramın icrası yarımçıq dayandırılır.

8- Menyu paneli (sətri) – proqramın əsas menyu əmrlərini əks etdirir

9-Alətlər paneli-Ən çox istifadə olunan alətləri üzərində saxlayır.

10- Geri qayıt- Üst qovluğa (əvvəlki addımda baxılan qovluğa) qayıdır

11-İrəli – Cıxılan qobluğa yenidən qayıdır.

12- Son istifadə - axırıncı istifadə olunmuş qovluqların siyahısını əks etdirir.

13- Şaquli lift- işçi sahənin ekranda şaquli istiqamətdə hərəkət etdirilməsi8ni təmin edir.

14 - Təfərrüatlar paneli- seçilmiş obyekt haqqında məlumatı əks etdirir

15- Vəziyyət sətri-seçilmiş obyektlərin sayını və vəziyyətini əks etdirir.

3. Ünvan paneli (Address bar)

Windows 7 əməliyyat sistemində qovluğun (kataloqun) adı işci pəncərənin başlıq sətrində (sərlövhə sətrində) görsənmir. Hər bir açılmış qovluğun adı **Ünvan paneli** (*Address bar*) (*səkil 1.1, 3*) sətrində əks olunur. Cari qovluğa gedən yol da bu paneldə göstərilir. Həmin yolda bir-birindən kiçik üçbucaqlarla ayrılan qovluqlar ardıcıllığı əks olunur (şəkil 1.2). Bu ardıcıllığa daxil olan istənilən qovluğu açmaq olar. Bunun üçün zəruri qovluq üzərində mausun sol düyməsini klikləmək kifayətdir. Həmçinin ünvan panelindəki kiçik ▶ üçbucaq işarələri vasitəsilə müəyyən qovluqlar siyahısnı açmaq olar.

📕 🔸 Computer 🔸 Mahil_dokuments (D:) 🔸 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI 🔸 INFORMATIKA_KITAB 🕨 🛛 👻 🍫

Şəkil 1.2. Address bar paneli

Windows 7 əməliyyat sistemində açılmış qovluq pəncərəsinin ünvan panelindəki hər bir ünvan düymə şəklindədir. Yəni, mausun göstəricisini bu paneldəki istənilən ünvan üzərinə gətirib sol düyməsini soxsaq (tıklasaq,- düyməyə bir dəfə barmaqla vursaq), həmin ünvana birbaşa keçid baş verəcək.

Məsələn: indiki halda aktiv qovluğa gedən yol

🕌 « Mahil_dokuments (D:) 🔸 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI 🔸 MENTIG_TESTLERI 🔸 PRISTIJ-S_2015 🔹 🚽 🔄								
aktə et Görünüş A	lətlər Kömək							
🔹 Kitabxanaya daxil et 👻 Share with 💌 Yaz 🛛 Yeni qovluq								
nişlər	Ad	Dəyişdirilmə tarixi	Tip	Ölçü				
-	🔁 mentiq-pristij-1-sozler	20.10.2016 14:12	Документ Adobe	1 205 KB				
xanalar	🔁 mentiq-pristij-2-fiqurlar-1	22.10.2016 13:47	Документ Adobe	7 225 KB				
	🔁 mentiq-pristij-3-shifirleme	23.10.2016 11:04	Документ Adobe	349 KB				
upu	🔁 mentiq-pristij-4	28.10.2016 13:55	Документ Adobe	4 034 KB				
	🔁 mentiq-pristij-5	04.11.2016 10:58	Документ Adobe	2 754 KB				
püter	🔁 mentiq-pristij-cvablar	19.11.2016 9:38	Документ Adobe	381 KB				

şəklindədir. əgər Mosula "Mahil_dokuments (D:)" nişanının üzərində tıklasaq ünvan sətri və işçi sahə

şəklində dəyişər.

Əgər həmin paneldəki kiçik ► üçbucaq işarələri üzərində mausun düyməsini tıklasaq, onda burada əks olunan kiçik üçbucaq işarəsi aşağı ▼istiqamətlənmiş üçbucaq formasını alacaq və cari qovluqdakı alt qovluqlar siyahısı göstəriləcək (şəkil 1.3).

Şəkil 1.3. Cari qovluqdakı altqovluqlar siyahısı

Ünvan sətrinin sol sahəsində (hissəsində) yerləşən Geri (Back) (səkil 1.1, 10) və İrəli (Forward) (səkil 1.1, 11) düymələri proqramla iş müddətində əvvəl açılmış qovluqlara tez keçidi təmin edir.

Həmin qovluqlara keçid onların baxıldığı ardıcıllıqla yerinə yetirilir. Bu paneldəki Son səhifələr (Recent Pages) (səkil 1.1, 12) düyməsi isə bundan əvvəl baxılmış hər hansı qovluğa yenidən baxmağa imkan verir (şəkil 1.4).

Şəkil 1.4. Son baxılanlar

Lokal Disk (C:) axtar

Axtarış sahəsi

Q

(Search area) (səkil 1.1, 4) cari qovluq və onun bütün alt qovluqlarında yerləşən qovluq və faylları müəyyən əlamətlərə görə axtarıb tapmağa imkan verir. Nəzərə almaq lazımdır ki, sorğunun ilk simvolu axtarış sətrindən daxil edilən kimi axtarış prosesi başlayır.

Ünvan panelinin sonunda yerləşən

Statement Statement and Statement and	the second second second second second second second second second second second second second second second s	-	
HAZIRLIGI üzrə Axtarışın Nəticələri 🔸	-	▼ 4 ₇ inf	
r Kömək			
az			
Ad	Dəyişdirilmə tarixi	Тір	Ölçü
INFORMATIKA_FESILLER_UZRE_TESTLER	14.11.2016 16:31	Fayl qovluğu	
informatika_test_2016_1_fesil	14.11.2016 16:31	Документ Micros	35 KB
Juli 2016	14.11.2016 15:21	Fayl qovluğu	
🐌 qarishiq	12.11.2016 15:25	Fayl qovluğu	
👜 test- <mark>inf</mark> ormaika-mim15	12.11.2016 15:25	Документ Micros	77 KB
INFORMATIKA_TEST	11.11.2016 13:55	Fayl qovluğu	
INFORMATIKA_3000_TEST	10.11.2016 14:32	Fayl qovluğu	
👜 Windows_7_Testi_555_test_kitabindan	07.11.2016 15:36	Документ Micros	2 546 KB
👜 MAG_SİNAQ_MAHİL_2016_3	06.11.2016 14:41	Документ Micros	1 590 KB
🌗 adi	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
🌗 magistr sual	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
🌗 Magistr suallari	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
🌗 Aynur yeni	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
🌗 Новая папка	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
퉬 testler informatika	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
🌗 movzu	06.11.2016 14:07	Fayl qovluğu	
INFORMATIKA_KITAB	05.11.2016 14:14	Fayl qovluğu	
🔁 mentiq-pristij-5	04.11.2016 10:58	Документ Adobe	2 754 KB
👜 windows-7-kitabindan- <mark>inf</mark> ormatika-testleri-1	02.11.2016 15:12	Документ Micros	144 KB
RESHADET 3000 TEST KITABI FESILLER CAVABLAR	29.10.2016 15:40	Локумент Micros	119 KB

Şəkil 1.5. Adında və məzmununda "inf" sözü olduğuna görə seçilmiş obyektlər

Bu bölmədən, həmçinin obyektləri dəyişdirilmə tarixinə və ölçülərinə görə də axtarmaq olar

Şəkil 1.6. a- tarixə görə, b- obyektin tutduğu həcmə görə seçim şərtinin verilməsi pəncərəsi

4. Menyu paneli (Menu bar)

Proqramın istifadəçi interfeysindəki *Menyu paneli (Menu bar) (səkil 1.1, 8)* xarıci yaddaş qurğularında yerləşən və proqramın panellərində əks olunan obyektləri idarə etməyə imkan verir. Bu sətir ilk anda (susmaya) görə gizlədilmiş olur. Windows Bələdçi proqramında menyu sətrinin pəncərədə müvəqqəti əks olunub- olunmamasım klaviaturanın Alt düyməsi ilə təmin etmək olar. Həmçinin menyu sətrinin həmişəlik pəncərədə görünməsi üçün alətlər paneli üzərindəki aşağı açılan *Təşkil et (Organize)* düyməsi ilə açılan siyahıdakı *Düzüm (Layout)* alt menyusundan *Menyu paneli (Menu bar)* rejimini seçmək lazımdır (Şəkil 1.7.).

Şəkil 1.7. Menyu panelinin aktiv edilməsi

4.1. Fayl (File) menyusu

<u>File (Fayl) menyusu.</u> Bu menyunun məzmunu seçilmiş obyektdən və seçimin proqram pəncərəsinin hansı hissəsində olmasından asılı olaraq dəyişir. Ona görə də onu açmaq və məzmununa baxmaq üçün əvvəlcə hansı obyektin seçildiyinə fikir vermək lazımdır.

Səkil 1.8. a-Hərəkət panelində seçilmiş obyektin fayl menyusu

Səkil 1.8. b-işçi sahədən seçilmiş faylın fayl menyusu

Səkil 1.8. c- işçi sahədən seçilmiş qovluğun fayl menyusu

Bu menyuya daxil olan əmrlərlə obyektlərin idarə edilməsi (manipulyasiyası) bölməsində bəhs ediləcək.

Edit View Tools H	lelp	Redakta et	Görünüş	Alətlər	Kõmak
Undo Delete Redo	Ctrl+Z Ctrl+Y	Adı də Təkrar	y işdir əmrin icra	i qaytar	Ctrl+Z Ctrl+Y
Cut Copy Paste Paste shortcut	Ctrl+X Ctrl+C Ctrl+V	Kəs Köçür Əlavə Qısayo	et I əlavə et		Ctrl+X Ctrl+C Ctrl+V
Copy to folder Move to folder		Qovlug	ğa köçür ğa yerləşdir.		
Select all Invert Selection	Ctrl+A	Hamis Seçilm	ını Seç işi Çevir		Ctrl+A

4.2. Redaktə (Edit) menyusu

Şəkil 1.9. Edit menyusunun əmrləri

Select All (Hamısını seç) əmri nəzərdə tutulan qovluqdakı bütün obyektlərin hamısını seçir. Bu əmri klaviaturadakı "Ctrl+A" düymələr kombinasiyası ilə də yerinə yetirmək olar.

Invert Selection (Seçilmişi çevir) əmri seçimi dəyişmək üçün nəzərdə tutulur, yəni qovluqda seçilmiş obyektlərlə seçilməmiş obyektlər öz görünüşlərini əksinə dəyişir.

Bu menyuya daxil olan digər əmrlərlə obyektlərin idarə edilməsi (manipulyasiyası) bölməsində bəhs ediləcək.

4.3. Görünüş (View) menyusu

Bu menyunun əmrləri müxtəlf qruplara bölünmüş formada əks olunur (şəkil).

Şəkil 1.10. View menyusunun əmrləri

Bu menyudakı *Status Bar (Vəziyyət paneli)* əmri vəziyyət sətrinin bələdçi proqram pəncərəsində əks olunmasını idarə etmək üçündür.

Menyunun *Choose Details (Təfərrüatları seç)* əmri Windows Explorer pəncərəsinin sağ panelində fayl və qovluqlar təfərrüatlar (Details) rejimində əks olunarkən bu cədvəldə fayl obyektləri haqqında daha çox məlumatın verilməsi üçün əlavə xarakteristikaların daxil edilməsini təmin edir. Bu halda həmin cədvəlin hər bir sütununda fayl obyekti haqqında konkret bir məlumat əks olunur. Bu sütunların başlığında isə cədvəldə əks olunan məlumatın adı verilir.

Customize This Folder (Bu qovluğu fərdiləşdir) əmri qovluğun xarici görünüşünün sazlanması (piktoqramm dəyişdirilməsi) üçün nəzərdə tutulur.

Go To (Keç) əmrinin funksiyası Windows Explorer (Windows bələdçi) pəncərəsindəki alətlər panelinin üzərində yerləşən keçid düymələrinin funksiyaları ilə eynidir.

Refresh (Təzələ) əmri Windows Explorer (Windöws bələdçi) pəncərəsinin məzmununu yeniləşdirir.

Bu menyuya daxil olan digər əmrlərlə obyektlərin idarə edilməsi (manipulyasiyası) bölməsində bəhs ediləcək.

4.4. Alətlər (Tools) menyusu

Menyuya daxil olan birinci üç əmr şəbəkə xidmətləri üçün nəzərdə tutulur. O cümlədən, *Map Network Drive (Şəbəkə diskini qoş)* əmri şəbəkə qovluğunu məntiqi disk kimi qoşmaq üçün istifadə edilir.

Too	ls Help	Alatlar	Kömək
	Map network drive	i Şə	bəkə diskini qoş
	Disconnect network drive	Şə	baka diski ila alagani kas
	Open Sync Center	Sir	toronlaşdırma Mərkəzini Aç
	Folder options	Q	ovluq seçimləri

Şəkil 1.11. Tools menyusunun əmrləri

Şəbəkə qovluqlarının disk şəklində qoşulması şəbəkə ilə iş prosesində istifadəçi üçün əlavə imkanlar yaradır. Qoşulmuş şəbəkə qovluğu Özünü sistemdə istifadəçi kompüterinin bir hissəsi kimi büruzə verir. Belə ki, qoşulma prosesində şəbəkə qovluğu disklərin işarələri kimi *Tools (Alətlər)* menyusu disk hərfləri ilə işarələnir. Bundan sonra qoşulmuş şəbəkə qovluğu virtual məntiqi diskə çevrilir. Odur ki, disklər kimi, onun da işarəsi *Computer (Kompüter)* pəncərəsində əks olunur. Daha doğrusu, həmin qovluğun işarəsi *Computer (Kompüter)* qovluğunda real mövcud olan disklərlə bir sırada yerləşir. Bünunla da istifadəçi faktiki olaraq şəbəkədə işləyərkən daha bir diskdən (şəbəkə diskindən) istifadə etmək imkanı qazanır. Eyni zamanda, bu qovluğa həmişəki qayda ilə yenə *Network (Şəbəkə)* pəncərəsindən bir şəbəkə qovluğu kimi müraciət etmək olar. Lakin qovluğun şəbəkə diski kimi qoşulması bu qovluğa həm də başqa üsulla giriş imkanı verir.

Şəbəkə qovluqlarının disk şəklində qoşulmasının bir sıra üstünlükləri var:

1. Bütün proqramlardan, eləcə də Windows sisteminin standart pəncərələri ilə işləməyən (köhnəlmiş) proqramlardan şəbəkə diskinə giriş mümkündür.

2. *Computer (Kompüter)* qovluğundan şəbəkə qovluğuna giriş mümkündür. Çünki yuxarıda göstərildiyi kimi, qoşulan şəbəkə qovluğu kompüterin virtual məntiqi diskinə çevrildiyindən onun işarəsi *Computer (Kompüter)* qovluğundakı digər disklərlə bir sırada yerləşir. Bu isə daim lokal fayllarla işləyərkən şəbəkə fayllarına müraciət etmək lazım gəldikdə şəbəkə qovluğundan istifadə etmək imkanı yaradır. Yəni bu məqsədlə NetWork (Şəbəkə) qovluğuna keçməyə ehtiyac qalmır.

3. Disk kimi qoşulmuş şəbəkə qovluqları Computer (Kompüter) qovluğunun bir hissəsinə çevrildiyindən faylırın axtarış prosesi asanlaşır. Belə ki, Computer (Kompüter) qovluğunda saxlanılan faylın axtarışı üçün *Search (Axtanş)* əmri icra olunduqda axtarış prosesi mövcud olan disklərlə yanaşı, həm də şəbəkə qovluqlarında

aparılır.

Şəkil 1.12. Şəbəkə diskinin seçilməsi

Beləliklə, baxılan menyunun *Map NetWork Drive (Şəbəkə diskini qoş)* əmri ilə Windows 7 əməliyyat sistemi ümumi şəbəkə qovluğuna qoşulmanı həyata keçirir və bunun üçün diskin hansı hərflə göstərildiyini təyin edir.

Disconnect NetWork Drive (Şəbəkə diski ilə əlaqəni kəs) əmri şəbəkə diskini ayırmaq üçün nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, yuxarda nəzərdən keçirdiyimiz əməliyyatları həm də *Computer* (*Kompüter*) qovluğunun kontekst menyusunda verilmiş müvafiq əmrlərilə icra etmək olar.

	EIODOVI	1	
	Collapse		Yığışdır
9	Manage	19	Manage
_	Open in new window	r	Yeni pəncərədə aç
ſ	Map network drive	1	Şəbəkə diskini qoş
(	Disconnect network drive	5	Şəbəkə diski ilə əlaqəni kəs
	Add a network location	•	Şəbəkə məkanı əlavə et
	Delete		Sil
	Rename		Adı dəyişdir
	Properties		Xüsusiyyətlər

Şəkil 1.12 (a). Şəbəkə diklərinin seçilməsi menyusu

Open Sync Center (Sinxronlaşdırma mərkəzini aç) əmri bilavasitə avtonom rejimdə gedən iş prosesi ilə bağlıdır. Avtonom rejimdə iş prosesi dedikdə şəbəkə əlaqəsi olmayan müddət ərzində müvəqqəti fayllarla aparılan əməliyyatlar nəzərdə tutulur. Belə ki, istifadəçi şəbəkədə işlədiyi müddət ərzində müraciət etdiyi bütün fayllar sistem tərəfindən avtomatik olaraq bərk diskdə saxlanılan ümumi qovluğa köçürür. Bu qovluqda avtonom iş rejimində (şəbəkə kəsilən müddətdə) işlətmək üçün nəzərdə tutulmuş müvəqqəti fayllar saxlanılır. Şəbəkə qoşulmaları baş tutmayan vaxtlarda müvəqqəti olaraq həmin qovluğa kopyalanmış fayllarla şəbəkədə olduğu kimi işləmək mümkün olur. Bunun ardınca şəbəkə qoşulması baş tutan kimi Windows 7 əməliyyat sistemi həmin faylırı serverdə (şəbəkədə) saxlanılan əsas fayllarla sinxronlaşdınr. Yəni bu fayllar serverdəki əsas surətləri ilə tutuşdurulur və aparılmış düzəlişlər nəzərə alınmaqla yeniləşdirilir. Bunun nəticəsində həm istifadəçinin kompüterində və həm də serverdə həmin faylırın son versiyaları (düzəlişdən sonrakı) olur.

Beləliklə, *Tools (Xidmətlər)* menyusunun *Open Sync Center (Sinxronlaşdırma mərkəzini aç)* əmri avtonom rejimdə işlədilmiş fayl və proqramlann sinxronlaşdınlması üçün istifadə edilir.

Folder Options (Qovluq seçimləri) əmri icra olunan kimi eyniadlı dialoq pəncərəsi açılır. Qovluğun sazlanması üçün bu pəncərədə xeyli parametrlər təklif edilir.

Help (Kömək) menyusu sistemin məlumat və kömək mərkəzinə daxil olmağa imkan verir. Bu mərkəzdə ən müxtəlif ixtisas sahibləri olan istifadəçilər üçün çox böyük həcmdə məlumat ehtiyatları var. İstifadəçilər hər an bu ijnkanlardan bəhrələnə bilərlər.

5. Alətlər (Toolbars) paneli

Proqramın *Alətlər (Toolbars) paneli (şəkil 1.1,9)* üzərindəki düymələr pəncərənin məzmunu ilə bağlı müxtəlif əməliyyatları yerinə yetirmək üçün nəzərdə tutulub. Panel üzərindəki düymələrin sayı və adları hər bir konkret obyektin təyinatından asılıdır. Yəni alətlər panelinin məzmunu pəncərədə hansı obyektinin seçilməsindən asılı olaraq dəyişir. Bu panel üzərindəki düymələr əsas menyunun ən çox istifadə olunan əmrlərini təkrarlayır, lakin onların istifadəsi sürət və effektivlik baxımından daha səmərəlidir. Odur ki, əvvəlcə Windows Explorer (Windows Bələdçi) proqramının alətlər panelinin üzərində əks olunan düymələrini xarakterizə edək.

Organize 🔻						(?)
✓ ★ Favorites ■ Desktop	Desktop Shortcut 472 hytes	14	Downloads Shortcut 867 bytes	Recent Places Shortcut 363 bytes		
Təşkil et 👻						
 ✓ Seçilmişlər ■ İş masası 30n Məkanlar 30n Məkanlar ¥ükləmələr ¥ükləmələr ¥ükləmələr 	Is masasi Qisayol 431 bayt Viklamalar Qisayol 842 bayt		Son Məkənlər Qısayol 363 bayt	Yükləmələr Qısayol 842 bayt		

a)Hərəkət panelindən Favorites qovluğu seçilərkən aktivləşən alətlər paneli

Organize 👻 New libra	ry							0
Favorites	Libraries Open a library to see your files ar	nd arrange them by folder,	date, and other p	roperties.				
▲) Libraries		b .						
Documents	Documents		Ausic		Pictures			
🖻 🌙 Music	Library		ibrary					
Pictures								
Videos	Library							
Təşkil et 👻 Yeni kitabı	kana					ł	-	$\bigcirc$
> 👉 Secilmislər	Ad A	Dəyişdirilmə tarixi	Tip	Ölçü				
	🚽 Musiqi	22/12/2016 11:31	Kitabxana		4 KB			
a 词 Kitabxanalar	🛌 Şəkillər	22/12/2016 11:31	Kitabxana		4 KB			
🖻 🌙 Musiqi	📑 Sənədlər	04/11/2017 4:56 PM	Kitabxana		4 KB			
🖻 🔛 Şəkillər	📑 Videolar	22/12/2016 11:31	Kitabxana		4 KB			
🖻 📑 Sənədlər								
🖻 📑 Videolar								

b)Hərəkət panelindən Libraries qovluğu secilərkən aktivləşən alətlər paneli

Organize 👻 Propertie	s System properties Uninstall or change a program Map network drive Open Control Panel	₩ = ▼	(?)
> 🔆 Favorites	Hard Disk Drives (2)		
Libraries	S5.7 GB free of 116 GB		
🖻 🜏 Homegroup	Devices with Removable Storage (4)		
▷ 🖳 Computer	Floppy Disk Drive (A:) DVD RW Drive (E:) mahil UDF DVD RW Drive (E:) mahil UDF 7.33 GB free of 7.45 GB		
🖻 👽 Network	CD Drive (H:)		
Təşkil et 🔻 Sistemin 🤉	üsusiyyətləri Proqramın quraşdırılmasının ləğvi və ya dəyişdirilməsi Şəbəkə diskini qoş İdarəetmə Panelini Aç		?
> 🔆 Seçilmişlər	▲ Sərt disk qurğuları (2)		
Kitabxanalar	Lokal Disk (D:)		
4 🖳 Kompüter	▲ Çıxarıla bilən Daşıyıcılı Qurğular (4)		
▷ 🏭 Lokal Disk (C:) ▷ 争 Lokal Disk (D:) ▷ 🕳 Daşınan Disk (G:)	Disket Qurğusu (A:)		

c)Hərəkət panelindən Computer qovluğu seçilərkən aktivləşən alətlər paneli

Organize 🔻 🛛 🔭 Open	Include in library	Burn New folder				0
🛛 🚖 Favorites	Name	Date modified Type	Size			
	퉬 lianja	10/4/2016 1:01 PM File fold	ler			
🖻 詞 Libraries	퉬 New folder	11/14/2016 2:44 PM File fold	ler			
Təşkil et 🔻 🛛 🔭 Aç	Kitabxanaya daxil et 🔻 🛛 Paylaş 💌 E-	poçt Yaz Yeni qovluq				?
🔆 Seçilmişlər	🔲 Ad	Dəyişdirilmə tarixi	Tip	Ölçü		
	📝 퉬 ADAU	10/11/2017 12:56	Fayl qovluğu			
🥃 Kitabxanalar	퉬 Linja	10/11/2017 12:56	Fayl qovluğu			
	Smisal1.xlsx	18/10/2017 11:15	Microsoft Excel Worksheet	1 KB		
👰 Kompüter	📳 1s.xls	19/10/2017 10:51	Microsoft Excel 97-2003 Worksheet	154 KB		

d)istifadəçi qovluğu seçilərkən aktivləşən alətlər paneli

Organize 🔻 🛛 👿 Откр	ыть 🔻 Print Burn New folder						0
🖉 🔆 Favorites	Name	Date modified Ty	pe	Size			
🧮 Desktop	🖭 Amil_atakishiyev	5/17/2016 8:32 AM До	окумент Micros	126 KB			
🗼 Downloads	AMIL_CEFEROV	5/15/2016 11:16 РМ До	жумент Micros	156 KB			
Təşkil et 👻 👿 Open	▼ Çap et Yaz Yeni qovluq						(?)
> 🔆 Seçilmişlər	Ad A	Dəyişdirilmə ta	rixi Tip	Ölçü			
	Derslik.docx	10/11/2017 12:	58 Microsoft \	Word D	0 KB		
🖻 🥽 Kitabxanalar	Heabat.xlsx	10/11/2017 12:	59 Microsoft B	Excel W	9 KB		

e)istifadəçi faylı seçilərkən aktivləşən alətlər paneli Şəkil 1.13. Alətlər panelinin müxtəlif vəziyyətləri

Proqramın işçi interfeysində əks olunan alətlər panelində yuxarıda qeyd edildiyi kimi panelin məzmunu pəncərədə hansı növ obyektin seçilməsindən asılı olaraq nisbətən fərqli olsa da, əsasən aşağıdakı düymələrdən təşkil olunur: *Təşkil et* (Organize), Kitabxanaya daxil et (Include in library), Paylaş (Share with), E-poçt (E-mail), Yaz (Burn), Yeni qovluq (New Folder), Görünüşü dəyişdirin (Change your view), Ön baxış panelini göstərin (Preview) və Kömək istə (Get help).

Mausun göstəricisi bu alətlərin üzərinə gətirildiyində onlarm funksiyaları əks olunur.

Yaz	Yeni qovluq		: : :	Ŧ		0
2	Seçilmiş faylların və qov yazılması.	/luqların diskə	Gö	rün	üşü dəyi	işdirin.

5.1.Organize (Təşkil et)

Mousun göstəricisi ilə *Organize (Təşkil et)* düyməsinin sıxılması ilə ekrana bu tabın alt əmrlərinin siyasısı çıxır.

Şəkil 1.14. Organize alətlər panelinin əmrlər menyusu

Burada:

 <u>Cut (Kos)</u> əmri cari qovluqda seçilmiş obyekti kəsərək Clipboard (Mübadilə buferi) aralıq yaddaşına yerləşdirir. Obyekt olduğu yerdən kəsilir. Əgər istifadəçi növbəti addımda başqa bir qovluq (və ya disk) seçib *Paste (əlavə et)* əmrindən istifadə etsə Cut əmri verilmiş obyekt olduğu yerdən silinəcək. Bu əməliyyatı klaviaturanın Ctrl+X düymələr kombinasiyası, Edit menyusundan Cut, obyektin konteks menyusundan Cut əmri ilə də həyata keçirmək olar.

- 2) <u>Copy (Köcür)</u> əmri cari qovluqda seçilmiş obyektin nüsxəsini (kopyasını) Clipboard (Mübadilə buferi) aralıq yaddaşına yerləşdirir. Əgər istifadəçi növbəti addımda başqa bir qovluq (və ya disk) seçib Paste (əlavə et) əmrindən istifadə etsə Copy əmri verilmiş obyektin surəti (kopyası) bu qovluğa köçürüləcək, olduğu yerdən silinməyəcək. Bu əməliyyatı klaviaturanın Ctrl+C düymələr kombinasiyası, Edit menyusundan Copy, obyektin konteks menyusundan Copy əmri ilə də həyata keçirmək olar.
- 3) <u>Paste (Əlavə et)</u> əmri Clipboard (Mübadilə buferi) aralıq yaddaşından cari ünvana (kursorun olduğu yerə-cari aktiv sahəyə) əlavə edir. Bu əməliyyatı klaviaturanın Ctrl+V düymələr kombinasiyası, Edit menyusundan Paste, obyektin konteks menyusundan Paste əmri ilə də həyata keçirmək olar. Qeyd edək ki bu əmrin icar olunması (yerinə yetirilməsi) üçün əvvəlcə Cut və ya copy əmrlərindən biri mütləq icra olunmalıdır. Əks halda bu əmr aktiv olmur.
- 4) <u>Undo (Qaytar)</u> əmri sonuncu əmrin icrasından imtina edərək geri qaytarır. Yəni icra olunmuş əmri ləğv edir. Burada ardıcıl olaraq bir necə əmri ləğv etmək olar. Bunun üçün alət davamlı olaraq təkrar sıxılmalıdır. Bu əməliyyatı klaviaturanın Ctrl+Z düymələr kombinasiyası, Edit menyusundan Undo, obyektin konteks menyusundan Undo əmri ilə də həyata keçirmək olar.
- 5) <u>Redo (Tokrar icra)</u> əmri isə imtina edilmiş (ləğv edilmiş) əmri təkrar icra edir (yerinə qaytarır). Bu əməliyyatı klaviaturanın Ctrl+Y düymələr kombinasiyası, Edit menyusundan Redo, obyektin konteks menyusundan Redo əmri ilə də həyata keçirmək olar..
- 6) <u>Select all (hamısını seç)</u> əmri cari qovluqdakı bütün obyektlərin (fayl, qovluq və qısayollar) seçilməsini təmin edir. Bu əməliyyatı klaviaturanın *Ctrl+A* düymələr kombinasiyası, *Edit* menyusundan *Select All*, obyektin konteks menyusundan *Select All* əmri ilə də həyata keçirmək olar.
- <u>Layout (Düzüm)</u> alt menyusundakı rejimlərin seçilməsi ilə həmin rejimlərin Windows Bələdçi proqram pəncərəsində görünüşü təmin edilir (şəkil). Belə ki,

Şəkil 1.15 Layout (düzüm) əmrinin alt əmrləri

- a) *Menu bar (Menyu paneli)* pəncərədə menyu panelinin daimi olaraq görünübgörünməməsini təmin edir.
- b) Details pane (Təfərrüatlar paneli) pəncərənin aşağı hissəsində vəziyyət panelinin yuxarısında cari qovluqda olan obyektlərin miqdarının və ya seçilmiş obyektin xüsusiyyətlərinin əks olunduğu panelin görünüb-görünməməsini təmin edir.
- c) Preview pane (Önbaxış paneli) pəncərənin sağ kənarında cari qovluqda seçilmiş fayl obyektlərinin, veb-səhifələrin kiçildilmiş formada tərkibi əks olunur. Pəncərənin sağında yerləşən bu oblast susmaya görə gizlədilmiş olur. Bu oblasün görünməsi üçün alətlər panelinin sağında uyğun düyməsi kliklənir.
- d) Navigation pane (Hərəkət paneli) Bələdçi proqram pəncərəsinin sol hissəsində yalnız qovluqlar və disklərdən ibarətdir və onların ağacşəkilli (ağacvari) iyerarxik strukturunun əks olunması təmin edilir. Hərəkət panelində kompüterin xarici yaddaş qurğularında mövcud olan bütün qovluqlar və disklərin istinadlardan (linklərdən) ibarət iyerarxik strukturu yerləşir. Bu hissədə yalnız qovluqlar əks oluna bilər. Nəzərə almaq lazımdır ki, hərəkət panelində qovluqlar linklər şəklində göstərilir. Elə ona görə də mausun göstəricisini sol tərəfdə hərəkət etdirərkən göstərici standart ox şəklindən avtomatik olaraq əl işarəsinə çevrilir.

Qeyd. Əgər Düzüm əmrinin alt əmirləri qarşısında $\checkmark$ işarəsi varsa bu o deməkdir ki, bu əmr aktivdir, yəni seçilib və icra olunur (görsənir). Əgər $\square$ i.arəsi olarsa bu əmr secilməyib, passivdir.

8) <u>Folder and search options (Qovluq və axtarış seçimləri)</u> - Windows Explorer proqramı pəncərəsində fayl obyektlərinin əks olunma seçimlərinin sazlanması üçün istifadə olunur. Bu əmrin icrası zamanı açılan Folder Options (Qovluq seçimləri) dialoq pəncərəsinin üç tabı vardır (şəkil 1.16): General (Ümumi), View (Görüniiş) və Search (Axtar).

Folder Options	Qovluq Seçimləri
Browse folders	Qovluglara bax @ Qovluglan eyni pancarada aç @ Har qovluğu ayn pancarada aç
Click items as follows Single-click to open an item (point to select) Underline icon titles consistent with my browser Outderline icon titles only when I point at them Duble-click to open an item (single-click to select) Navigation pane	Eementlari aşağıdakı kimi kilklə © Eementi açmaq üçün bir klik (göstərici ilə qeyd etmək) © Baxış programıma uyğun olan piktoqram başlıqlannın altından xətt çək © Yalnız göstərəndə piktoqram başlıqlannın altından xətt çək © Eementi açmaq üçün ikiqat klik (seçmək üçün bir klik) Hərəkət paneli
A B C Show all folders D B C Automatically expand to current folder	▲ Butun qovluğan göstər ▶ Mazırkı qovluğu avtomatik genişləndir
How do I change folder options?	Susmaya gôra parametriari barpa et Man qovluq seqimlarini neca davişim? OK İmtina

Şəkil 1.16 Folder and search options (Qovluq və axtarış seçimləri)dialoq pəncərəsinin General alt pəncərəsi

✓ Ümumi (General) dialoq pəncərəsinin Qovluqlara bax (Browse folders) sahəsində Qovluqları eyni pəncərədə aç (Open each folder in the same window) parametrinin seçilməsi (Bunun üçün Mouse-nin göstəricisi ilə sətrin əvvəlindəki dairə seçilir ● alt qovluqların açılması zamanı eybi pəncərədə açılmasını təmin edir. Open each folder in its own window (Hər qovluğu ayrı pəncərədə aç) parametri seçildikdə isə alt qovluqların ayrı-ayrı (hər birinin yeni bir pəncərədə) pəncərələrdə açılmasını təmin edir.

Click items as follows (Elementləri aşağıdakı kimi kliklə) sahəsindəki parametrlər fayl və qovluqlann açılma üsullarını sazlamağa imkan verir. *Single-click to open an item (point to select) (Elementi açmaq üçün bir klik göstərici ilə qeyd etmək)* parametri seçildikdə obyektlər mousun sol düyməsinin bir dəfə kliklənməi ilə açılır və mausun göstəricisi əl şəklində əks olunur.

Click ite	 ms as follows Single-click to open an item (point to select) Underline icon titles consistent with my browser Underline icon titles only when I point at them Double-click to open an item (single-click to select) 	
Bemer	ntləri aşağıdakı kimi kliklə	mək) qlarının altından xətt çək dan xətt çək İklik)

Double-click to open an item (single-click to select) (Elementi açmaq üçün ikiqat klik seçmək üçün bir klik) parametri seçildikdə obyektlər sol düymə ikiqat kliklənərək açılır və mausun göstəricisi ox şəklində əks olunur.

Click ite	ms as follows
*	Single-click to open an item (point to select)
13	Onderline icon titles consistent with my browser
	Underline icon titles only when I point at them
	Ouble-click to open an item (single-click to select)
Element	ləri aşağıdakı kimi kliklə
Element	ləri aşağıdakı kimi kliklə 🔘 Elementi açmaq üçün bir klik (göstərici ilə qeyd etmək)
Element	ləri aşağıdakı kimi kliklə © Elementi açmaq üçün bir klik (göstərici ilə qeyd etmək) © Baxış proqramıma uyğun olan piktoqram başlıqlarının altından xətt çək
- Element	ləri aşağıdakı kimi kliklə © Elementi açmaq üçün bir klik (göstərici ilə qeyd etmək) @ Baxış proqramıma uyğun olan piktoqram başlıqlarının altından xətt çək © Yalnız göstərəndə piktoqram başlıqlarının altından xətt çək

General (Ümumi) tabının Navigation pane (Hərəkət paneli) sahəsindəki Show all folders (Bütün qovluqları göstər) parametri seçildikdə proqram pəncərəsinin sol hissəsindəki ağacvari struktur formasını dəyişərək klassik bələdçi strukturundakı kimi Desktop (İş masası)-un budaqları şəklində əks olunur (şəkil). Automatically expand to current folder (Hazırki qovluğu avtomatik genişləndir) parametri seçilmiş olduqda işçi sahədə hər yeni qovluq seçildikcə hərəkət panelində əks olunan ağacvari strukturu avtomatik olaraq həmin qovluğa qədər açılır.

Şəkil 1.17. Hərəkət panelinin ağacvarı (iyerarxik) görünüşü

```
Restore Defaults Susmaya görə parametrləri bərpa et (Şəkil 1.16) bu düymə sıxıldıqda istifadəçi tərəfindən yerinə yetirilmiş parametr dəyişiklikləri ləğv edilir və sistem ilkin vəziyyətə qaytarılır.
```

✓ Folder Options (Qovluq seçimləri) dialoq pəncərəsinin View (Görünüş) tabındakı (şəkil) Folder views (Qovluq görünüşləri) sahəsindəki Apply to Folders (Qovluqlara tətbiq et) və Reset Folders (Qovluqlann vəziyyətini bərpa et) düymələri ilə bu qovluq üçün istifadə edilmiş görünüş rejimini bu tipdən olan bütün qovluqlara tətbiq olunması və ya qovluqların əvvəlki vəziyyətinin bərpasını təmin edir.

General Vie	W Search
- Folder vie	EWS
	You can apply the view (such as Details or Icons) that you are using for this folder to all folders of this type.
	Apply to Folders Reset Folders
-Qovlua aön	ünüsləri
	Bu qovluq üçün istifadə etdiyiniz görünüşü (Detallar və ya Piktoqramlar kimi) bu tipdən olan bütün qovluqlara tətbiq edə bilərsiniz.
	Qovluqlara Tətbiq et Qovluqların Vəziyyətini Bərpa et

Advanced settings (Təkmil parametrlər) bölməsində bütün qovluqların ekranda əks olunma parametrləri tənzimlənir.

Folder Options	Qovlug Seçimləri
General View Search Folder views You can apply the view (such as Details or lcons) that you are using for this folder to all folders of this type.	Omumi Görünüş Astar Qovluq görünüşləri Bu qovluq üçün istfadə etdiyiniz görünüşü (Detallar və ya Piktoqramlar kimi) bu tıpdan olan bütün qovluqlara tatbiq edə blaramiz. Qovluq Qovluqlara Tatbiq et Qovluqların Vaziyyatini Barpa et
Apply to Folders Reset Folders Advanced settings:	Takmil Parametriar:
 Files and Folders Always show icons, never thumbnails Always show menus Display file icon on thumbnails Display file size information in folder tips 	Gadi Sainta yolo totar Gadi Sainta yolo totar Gadi Sainta yolo totar Gadi Sainta yolo totar Gadi Aylan yo qovluqlar Gadi faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi Faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi Faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi Faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər Gadi Faylan, qovluqlan ya qurğulan göstər
 Display the full path in the title bar (Classic theme only) Hidden files and folders Don't show hidden files, folders, or drives Show hidden files, folders, and drives Hide empty drives in the Computer folder Hide extensions for known file types Hide protected operating system files (Recommended) 	Hamişə piktoqramlan göstər, rəsmcikləri isə göstərmə Kompüter qovluğundakı boş qurğulan gizlədin Qorunmuş əməkyəti sitemi faylamı gizlət (ösvişə okunur) Qovluq izahında fəyi ciliyləsi haqqında makımat göstər Qovluq pancaradənin aynca prosesidə işə sal Qovluq qəncaradənin aynca prosesidə işə sal Qovluqdar və İş məsasının elementləri üçün peydə olan izahı göstər Makum fayi tşirlət üçün ad genişlərmələrin gizlət Qovluqa şəncəranlarını aynca şərə ad genişlərmələrin gizlət Qovluqa şəncəranlarını aynca şəncəralərin bərə et
Restore Defaults OK Cancel Apply	Stifanniş və ya sodmış NTFS faylanın ranglı göstər Susmaya görə parametriani bərpa et OK Intina Tatbiq et

Şəkil 1.18 Folder and search options (Qovluq və axtarış seçimləri)dialoq pəncərəsinin View alt pəncərəsi

Məsələn:

Don't show hidden files, folders or drives (Gizli faylları, qovluqları və qurğuları göstərmə) parametri seçilmiş olduqda atributu "gizli" olan elementlər ekranda əks olunmur.

Show hidden files, folders or drives (Gizli faylları, qovluqları və qurğuları göstər) parametri seçildikdə isə həmin elementlər ekranda görünür.

Hide exstensions for known file types (Məlum fayl tipləri üçün ad genişlənmələrini gizlət) parametri seçilərsə, o halda əməliyyat sisteminə məlum olan proqramların fayl tipləri yəni ad genişlənmələri ekranda əks olunmur. Əks halda

bütün faylırın ad genişlənmələri əks olunur.

✓ Folder Options (Qovluq seçimləri) dialoq pəncərəsinin Search (Axtar) pəncərə əlavəsindəki parametrlərlə əməliyyat sisteminin qovluqlarda axtarış parametrləri tənzimlənir.

Şəkil 1.19. Folder and search options (Qovluq və axtarış seçimləri)dialoq pəncərəsinin Search alt pəncərəsi

9) <u>Delete (Sil)</u> əmri cari qovluqda seçilmiş obyektləri silir. Nəzərə almaq lazımdır ki, seçilmiş obyekt fləş diskə aid deyilsə, bu zaman silinmiş obyektlər avtomatik olaraq *Recycle Bin (Səbət)* qovluğuna düşür. Qeyd edək ki, seçilmiş obyektləri silmə əməliyyatını klaviaturanın *Delete* düyməsi ilə də yerinə yetirmək olar. Əgər seçilmiş obyektləri klaviaturanın *Shift +Delete* düymələr kombinasiyası ilə silinərsə, bu zaman həmin obyektlər *Recycle Bin (Səbət)* qovluğuna düşmür, birbaşa silinir.

Şəkil 1.20. Obyektə delete əmri verilərkən açılan dialoq pəncərəsi

10)*Rename (Adı dəyişdir)* əmri seçilmiş obyektin admı dəyişdirmək üçün imkan yaradır. Obyektin adını klaviaturanın F2 funksional düyməsi ilə də dəyişmək olar.

31.10.2016 11:27 Fayl qovluğu

11) *Properties (Xüsusiyyətlər)* əmri seçilmiş obyektin bütün xüsusiyyətlərini göstərməklə bərabər bəzi xüsusiyyətlərini dəyişməyə də imkan yaradır.

MAGISTRATI	JRA-HAZIRLIGI Properties	MAGISTRATU	RA-HAZIRLIGI Xüsusiyyətləri
General Shari	ng Security Previous Versions Customize	Ümumi Paylaşm	a Təhlükəsizlik Əvvəlki Versiyalar Fərdiləşdir
	MAGISTRATURA-HAZIRLIGI		MAGISTRATURA-HAZIRLIGI
Туре:	File folder	Tip:	Fayl qovluğu
Location:	D:\	Məkan:	D:\
0	1 70 CD (1 000 500 700)	Ölçü:	1,72 GB (1 858 061 138 bayt)
Size:	1./3 GB (1,866,596,763 bytes)	Diskdəki ölçü:	1,73 GB (1 859 833 856 bayt)
Size on disk:	1.73 GB (1,868,369,920 bytes)	Ehtiva edir:	876 Favl 50 Qoylug
Contains:	877 Files, 50 Folders		
Created:	Wednesday, September 21, 2016, 9:56:53 AM	Yaradıldı:	21 sentyabr 2016, 9:56:53
		Atributlar:	Yalnız oxunan (yalnız qovluqdakı fayllara aiddir)
Attributes:	Read-only (Only applies to files in folder)		Gizli Təkmil
	Hidden Advanced		
	OK Cancel Apply		OK imtina Tətbiq et

Şəkil 1.21. Qovluğun Properties dialoq pəncərəsinin General alt dialoq pəncərəsi

Windows bələdçi (Windows Explorer) pəncərəsində hər hansı fayl obyekti üzərində mausun sol düyməsi basıldıqda bu obyekt haqqında əsas informasiya pəncərənin aşağısında yerləşən məlumat oblastında əks olunur. Lakin seçilmiş obyekt haqqında daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün onun *Properties (Xüsusiyyətlər)* əmri ilə açılan eyni adlı pəncərəyə baxmaq lazımdır. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bu pəncərənin tabları müxtəlif tipli obyektlər üçün fərqli olur. Odur ki, nümunə üçün qovluq xüsusiyyətləri pəncərəsinin elementlərinə baxaq (şəkil 1.21; 1.22).

Şəkil 1.22. İstifadəçi faylının (Word sənədi) Properties dialoq pəncərəsinin General alt dialoq pəncərəsi

Location (Məkan) – Obyektin yerləşdiyi yaddaş qurğusunu (və ya qovluğu), yəni obyektə gedən yolu gostərir.

Size (Ölçü) – obyektin baytlarla tutumunu (həcmini) göstərir

Size on disk (Diskdəki ölçüsü) – Obyektin xarici yaddaş qurğusunda tutduğu həcmi baytlarla göstərir.

Contains (Ehtiva edir) – Seçilmiş (aktiv) qovluqdakı alt qovluqların və faylların sayını göstərir Yalnız qovluq obyektunə aiddir).

Created (Yaradıldı) – Obyektin yaradılma tarixini göstərir.

Modified (Dəyişdirildi) – Son (axırıncı) düzəliş tarixini göstərir.

Accessed (Baxıldı) – son baxış tarixini göstərir.

Read-only (Yalnız oxunan (yalnız qovluqdakı fayllara aiddir)) atributu faylın adını və ya yerini dəyişmək, onu köçürmək və ya ləğv etmək, faylın məzmununda müəyyən düzəlişlər aparmaq imkanı yaratsa da, dəyişiklikləri həmin faylda saxlamaq olmur. Buna baxmayaraq həmin faylı başqa adla saxlamaq olur. Bu atribut faylı düzəliş və dəyişikliklərdən qoruyur, lakin ləğv olunmaqdan qorumur.

Hidden (Gizli) atibutu seçilmiş obyektlərini gizli edir. Atributunda gizli parametri

verilmiş obyektlər ekranda görünmür. Əgər istifadəçi "Gizli obyektləri göstər" rejimindən istifadə edərsə onda bu obyektlər solğun formada əks olunur.

J23	12/2/2016 10:56 AM	File folder	
🐌 TURAL	12/5/2016 2:29 PM	File folder	
📙 TURAN	12/5/2016 2:29 PM	File folder	
🖉 cedvel	9/19/2016 12:24 PM	Лист Microsoft Ex	9 KB
🖳 Doc7	12/2/2016 4:15 PM	Документ Micros	178 KB
komplex.vosst-4.4	8/2/2014 9:14 PM	WinRAR archive	364,145 KB
line MediaID	11/2/2016 11:39 AM	BIN File	1 KB
🖳 panel	12/5/2016 2:14 PM	Документ Micros	202 KB
🔊 turan	12/5/2016 2:30 PM	Лист Microsoft Ex	9 KB

Şəkil 1.23. Gizli edilmiş obyektlər olan siyahı

(123 və TURAN adlı qovluqlar və Cedvel və Doc7 adlı fayllar Gizli (Hidden) atributlu obyektlərdir)

Gizli atributlu obyektlərin ekranda görünüb-görünməməsi Folder Options (Qovluq seçimləri) pəncərəsinin View (Görünüş) tabında (şəkil) Show hidden files, folders or drives (Gİzİİ faylırı, qovluqları və qurğuları göstər) və Don't show hidden files, folders or drives (Gizli faylırı, qovluqları və qurğuları göstərmə) parametrləri ilə təyin edilir. Adətən bir çox sistem faylları gizli olurlar. Bu isə onların istifadəçilər tərəfindən silinməsi və ya yerinin dəyişdirilməsinin qarşısını alır. Bu göstərilən atributlardan əlavə System (Sistem) atributu da var. Bu atribut avtomatik olaraq mühüm sistem faylırı üçün quraşdırılır. Adətən bu atributlu fayllar üçün susmaya görə həm də əlavə olaraq Hidden (Gizli) atributu quraşdırılır. Belə faylırın əks olunması üçün yuxandakı pəncərənin View (Görünüş) hissəsindən (şəkil) gizli faylırın görünməsi rejimi seçilməli və əlavə olaraq Hide protected operating system files (Qorunmuş əməliyyat sistemi fayllarını gizlət) rejimi aktiv olmamalıdır.

OK- edilmiş dəyişirikliklər təsdiqlənir və dialoq pəncərəsi bağlanır.

Cancel (imtina) – edilmiş dəyişikliklər qəbul edilmədən dialoq pəncərəsi bağlanır.

Apply (Təsdiq et) - edilmiş dəyişirikliklər təsdiqlənir, lakin dialoq pəncərəsi bağlanmır.

Cari kompüterdə və lokal şəbəkə kompüterlərində qeydiyyat yazıları olan digər istifadəçilər üçün də həmin fayl obyektinə giriş açmağa Sharing (Paylaşma) pəncərə tabı imkan verir.

🗼 laboratoriya Properties 📃 🔀	1. MAGISTRATURA-HAZIRLIGI Xüsusiyyətləri
Iaboratoriya Properties General Sharing Security Customize Network File and Folder Sharing Iaboratoriya Not Shared Network Path: Not Shared Share Advanced Sharing Set custom permissions, create multiple shares, and set other advanced sharing options. Image: Comparison of the start of	MAGISTRATURA-HAZIRLIĞI Xüsusiyyətləri Omumi Paylaşıma Tahlükasizlik Əvvalki Versiyalar Şəbəkə Fayllannın və Qovluqlannın Paylaşılması MAGISTRATURA-HAZIRLIĞI Paylaşım MAGISTRATURA-HAZIRLIĞI Paylaşılmayıb Şəbəkə Yolu: Paylaşılmayıb Paylaşıma Paylaşıma Takmil Paylaşına Fardi icazələr verir, ələvə paylaşımalar yaradır və başqa təkmil paylaşına seçimləri təyin edir. Imagi Tahmil Paylaşına Parol ilə Müdafiə İstifadəqilər paylaşımış qovluqlara müraciat etmək üçün bu kompüterdə İstifadəqi nəylaşımış qovluqlara müraciat etmək üçün bu kompüterdə İstifadəqi həsabına və parala malik olmalıdırlar. Bu parametri dəyişdimək üçün <u>Şəbəkə və Paylaşına Mərkəzi</u> dən istifadə
OK Cancel Apply	OK imtina Tatbiq et

Şəkil 1.24. Qovluğun Properties dialoq pəncərəsinin Sharing alt dialoq pəncərəsi

Burada

Network File and Folder Sharing	– Şəbəkə Fayllarının və Qovluglarının Paylasılması –
---------------------------------	--

TURAL	ADAU
Not Shared	Paylaşılmayıb
Network Path:	Şəbəkə Yolu:
Not Shared	Paylaşılmayıb
Share	Paylaş

TURAL (ADAU) qovluğunun ümumi istifadəyə açıq olmadığını, yəni paylaşılmadığını göstərir.

Bu qovluğu ümumi istifadəyə açmaq (icazə vermək), yəni paylaşmaq lazımdırsa onda Share... (Paylaş...) düyməsi tıklanır. Bu düymə tıklandıqda ekrana paylaşım aparılacaq istifadəciləri seçmək üçün dialoq pəncərəsi açılır.

Type a name and then click Add, or click the arrow to find someone.	Aşağıdakıları paylaşmaq üçün istifadəçilər seçin
bbA 💽	Adı daxil edin və Əlavə et-i kliktəyin, ya də istifadəçi tapmaq üçün cısu kliktəyin.
ASLAN Guest mahil Everyone Homegroup Tm having trouble sharing	Cours MAHE Everyone Yewi istikadaçi yarat Padagma zamanı problemia gargiliyaram
Share Cancel	🔮 Paylag 🛛 Intina

Şəkil 1.25. istifadəcilərin (Account) seçilməsi pəncərəsi

Bu siyahıdan zəruri istifadəçi (User account) seçilir və dialoq pəncərəsindən ADD düyməsi tıklanır. Bu zaman seçilmiş istifadəcinin adı NAME pəncərəsinə əlavə olunur. İstifadəçi bu üsulla bir neçə istifadəçinin paylaşımına icazə verə bilər.

Name	Permission Level
🙎 ASLAN	Read 🔻
🙎 mahil	Owner

Şəkil 1.26. İstifadəçilərin siyahısı

İstifadəcilər secildikdən sonra dialoq pəncərəsinin Share... düyməsi tıklanır.

S File Sharing
Your folder is shared. You can <u>e-mail</u> someone links to these shared items, or <u>copy</u> and paste the links into another program.
Individual Items TURAL \\Mahilmi-pc\tural
Shared items aren't accessible when your computer is asleep. Show me all the network shares on this computer. Done
🖉 😰 Fayl Paylagması
Qovluğunuz paylaşılıb. Sız paylaşdırılmış bu elementlərin əlaqələrini <u>e-poçt ilə digərlərinə göndərə</u> və ya <u>əlaqələri</u> köçürərək digər proqrama əlavə edə bilərsiniz.
Fərdi elementlər
Kompüteriniz yuvu reijmində olduqda, paylaşdırılan elementlərə davil olmaq mümkün olmayacaq. Bu kompüterdə bütün şəbəkə paylaşmalarını məna göstər,
Hazırdır

Şəkil 1.27. İstifadəçilərin ümumi istifadəsinə (paylaşıma) icazə haqqında məlumat pəncərəsi

Bu pəncərədən "Done" düyməsi tıklanaraq proses başa çatdırılır.

Şəkil 1.28. "TURAL" adlı qovluq ümumi istifadəyə icazəlidir (paylaşılmışdır)

Qovluğun bütün istifadəçilər üçün əlyetərli (Ümumi istifadəli) olmasını təmin etmək üçün *Properties dialoq pəncərəsinin Sharing alt dialoq pəncərəsnin Advanced Sharing* bölməsindən istifadə edilir.

Şəkil 1.29. Properties dialoq pəncərəsinin Sharing alt dialoq pəncərəsnin Advanced Sharing bölməsi

Bunun üçün dialoq pəncərəsinin *Advanced Sharing* düyməsi tıklanır. Açılan pəncərənin ^{Share this folder} (^{Bu qovluğu paylaşdı})sahəsində ^Q qutusu seçilir(^{III}). Bu zaman seçilmiş qovluğun adı Share name mətn qutusunda əks olunur. Istifadəci Ok və ya Apply düymələrini tıklamaqla qovluğu paylaşıma aça bilər.

Advanced Sharing	Təkmil Paylaşma
☑ Share this folder	🕼 Bu qovluğu paylaşdır
Settings	Parametrlər
Share name:	Paylaşma adı:
NUMUNE	TURAL
Add Remove	Əlavə et Sil
Limit the number of simultaneous users to: 20	Eyni vaxtda işləyən istifadəçilərin sayını 20 🗇
Comments:	Şərhlər:
Permissions Caching	İcazələr Keşləmə
OK Cancel Apply	OK İmtina Tətbiq et

Şəkil 1.30. Properties dialoq pəncərəsinin Sharing alt dialoq pəncərəsnin Advanced Sharing dialoq pəncərəsi

Müxtəlif istifadəçilərin fayl obyektinə giriş hüquqları *Security (Təhlükəsizlik)* pəncərə tabı vasitəsilə idarə olunur

NUMUNE Properties	🖡 HAZIR_ACCESS_BAZI Xüsusiyyətləri
General Sharing Security Previous Versions Customize	Omumi Paylaşma Təhlükəsizlik Əvvəlki Versiyalar Fərdiləşdir
Object name: D:\NUMUNE	Obyekt adı: D:\HAZIR_ACCESS_BAZI
Group or user names:	Qrup və ya istifadəçi adları:
SYSTEM	Authenticated Users
Mahilmi-PC\mahilmi) ASLAN (mahilmi-PC\ASLAN)	Administrators (mahilmi-PC\Administrators)
Mahilmi-PC Administrators (mahilmi-PC Administrators)	İcazələri dəyişdirmək üçün Redaktə et düyməsini klikləyin. Redakta et
To change permissions, click Edit. Edit	Authenticated Users üçün icazələr İcazə ver Qadağan et
Permissions for SYSTEM Allow Deny	Tam nəzarət 🔺
Full control	Dəyişdir 🗉 🗉
Modify 🗸	Oxu və icra et
Read & execute 🗸 🗉	
List folder contents 🗸	
Read 🗸	düyməsini klikləyin.
Write 🗸 🔻	Mine statistics and as because in Second
For special permissions or advanced settings, Advanced	Muracial toaraetmasi va Icazalari naqqinda oyran
Learn about access control and permissions	
OK Cancel Apply	OK imtina Tetbiq et

Şəkil 1.31. Properties dialoq pəncərəsinin Securty alt dialoq pəncərəsnin

Bu dialoq pəncərəsinin elementlərindən istifadəçilərə hansı əməliyyatların yerinə yetirmələrinə icazələrin verilməsi məqsədilə istifadə edilir. İstifadəçilər *Qrup və ya istifadəçi adları (Grup or user name)* bölməsindən seçilir. İcazələr və qadağalar Permission for SYSTEM bölməsində əks olunur. Verilmiş icazə və qoyulmuş qadağa uyğun əməliyyatın qarşısındakı ✓ işarəsi ilə bilinir. Icazə verilməli və qadağan edilməli əməliyyatları təyin etmək üçün dialoq pəncərəsinin Edit (Redaktə et) düyməsi tıklanır (Şəkil 1.31). Bu zaman ekranda Permission for ... dialoq pəncərəsi açılır.

Permissions for NUMUNE		×	וי		NUMUNE üçün icazələr		×
Security				Tə	hlükəsizlik		
Object name: D:\NUMUNE			Н	C	Dbyekt adı: D:\NUMUNE		
Group or user names:					Qrup və ya istifadəçi adları:		
SYSTEM					MAHIL (NURAN\T&T)		
mahil (mahilmi-PC\mahilmi)					& Administrators (NURAN\Administrators)		
ASLAN (mahilmi-PC\ASLAN)			ы				
& Administrators (mahilmi-PC\A	dministrators)		ш				
	anninotratoroj		ш	L			
			Ш			Əlavə et	Sil
	Add	Remove	Ш	s	SYSTEM üçün icazələr	İcazə ver	Qadağan et
			ш		Tam nəzarət	V	
Permissions for ASLAN	Allow	Deny	ш		Dəyişdir	V	
Read & execute			ш		Oxu və İcra et	V	
List folder contents			ш		Qovluq kontentlərinin siyahısı	v	
Band Band				L	Oxu	v	
Medu Web			ш	<u>N</u>	Müraciət idarəetməsi və icazələri haqqında öyrən		
		×	ш				
Special permissions		-	ш				
Learn about access control and p	ermissions		Ш				
ОК	Cancel	Apply			ОК	İmtina	Tətbiq et

Şəkil 1.32. Properties dialoq pəncərəsinin Securty alt dialoq pəncərəsnin icazələrin təyini dialoq pəncərəsi

Istifadəci zəruri icazələri və ya qadağaları seçib seçimi təsdiq edir (OK və ya Apply).

Fayl obyektlərinin əvvəlki versiyalannı bərpa etməyə *Previous versions (Əvvəlki versiyalar)* pəncərə tabı imkan yaradır

NUMUNE Properties	🛓 NUMUNE Xüsusiyyətləri
General Sharing Security Previous Versions Customize Previous versions come from restore points or from Windows Backup. How do I use previous versions? Previous versions? Previous versions?	Ümumi Paylaşma Tahlükəsizlik Əvvəlki Versiyalar Fardilaşdir Əvvəlki versiyalar barpaetmə nöqtələrindən və ya Windows Ehtiyat Nüsxəsindən yaranmışdır. Əvvəlki versiyalardan necə istifadə edim?
Folder versions:	Qovluq versiyalan:
Name Date modified There are no previous versions available	Ad Dəyişdirilmə tarixi İstifadəsi mümkün əvvəlki versiyalar tapılmadı
Open Copy Restore	Aç Köçür Bərpa et
OK Cancel Apply	OK imtina Tatbiq et

Şəkil 1.33. Properties dialoq pəncərəsinin Previous Version alt dialoq pəncərəsnin

Qovluqların xarici görünüşünü sazlamağa, yəni onlann işarəsini standart variantlardan biri ilə əvəz etməyi *Customize (Fərdiləşdir)* pəncərə tabının parametrləri təmin edir. Bu pəncərə tabından seçilmiş qovluğun piktoqramını dəyişdirmək də mümkündür.

TQDK_2015NOYABR Properties General Sharing Security Previous Versions Customize What kind of folder do you want? Optimize this folder for: General Items Also apply this template to all subfolders Folder pictures Choose a file to show on this folder icon. Choose File	HAZIR_ACCESS_BAZI Xüsusiyyətləri Omumi Paylaşma Tahlükəsizlik Əvvaki Versiyalar Fərdiləşdir Siz necə qovluq istayirsiniz? Bu qovluğu optimallaşdır: Omumi elementlər Bu şablonu həmçinin bütün altqovluqlara tətbiq et Qovluq şakilləri Bu qovluğu piktoqramı üçün şəkil fəyli seçin. Fayli Seç
Restore Default Folder icons You can change the folder icon, if you change the icon, it will no longer show a preview of the folder's contents. Change icon OK Cancel Apply	Susmani Barpa et Qovluq piktoqramlan Siz qovluğun piktoqramın dayişdirə bilarsiniz. Əgar siz piktoqramı dayişdirsəniz, o bundan sonra qovluq məzmununa önbaxış göstərməyəcək. Piktoqramı Dəyişdir OK İmtina

Şəkil 1.34. Properties dialoq pəncərəsinin Customise alt dialoq pəncərəsnin

12) *Close (Bağla)* kliklənməsi nəticəsində açılan siyahının sonuncu əmri olan düyməsi ilə proqram pəncərəsinin bağlanması həyata keçirilir.

5.2. Include in Library (Kitabxanaya daxil et)

Alətlər panelindəki növbəti *Include in Library (Kitabxanaya daxil et)* düyməsi ilə açılan siyahıdan zəruri kitabxana seçilir və seçilmiş qovluq öz əvvəlki yerində qalmaqla məzmunu həmin kitabxanaya əlavə edilir. Qovluqlar kitabxanaya əlavə edilərkən avtomatik olaraq indeksləşdirilir ki, bu da istifadəçiyə faylın adı, xüsusiyyətləri və məzmununa görə sürətli axtarış aparmaq imkanı verir.

Seçilmiş kitabxanadakı qovluq lazımsızdırsa, onu ləğv etmək olar. Nəzərə almaq lazımdır ki, kitabxanadan ləğv edilən qovluq və onun məzmunu öz əvvəlki yerində qalır, ləğv edilmir.

Qovluğu kitabxanadan ləğv etmək üçün hərəkət panelində kitabxananın adı üzərində mausun sol düyməsi ikiqat kliklənir və kitabxanadakı qovluqlar siyahısı açılır. Sonra isə bu siyahıdakı zəruri qovluğun kontekst menyusunda **Remove location from library (Yerləşdiyi kitabxanadan sil)** əmri icra olunur. Bu halda qovluq kitabxanadan ləğv olunur, lakin öz əvvəlki yerində qalır. Bununla yanaşı kitabxana pəncərəsində qovluq və fayl ləğv edildikdə onlar öz əvvəlki yerindən də ləğv olunur.

Ümumiyyətlə Windows 7 əməliyyat sisteminin əvvəlki versiyalarından fərqli xüsusiyyətlərindən biri də *Libraries (Kitabxanalar)* qovluğudur (bax, şəkil 6.18). Bu qovluq sənədlərin, musiqinin, şəkillərin, videoların və s. faylırın idarə olunması üçün nəzərdə tutulan bir yerdir. Kitabxanalar fiziki olaraq biz bildiyimiz mənada qovluq deyildir. Kitabxanada sadəcə olaraq faylırın yerləşməsi haqqında məlumat, yəni qovluqlara və bu qovluqlarda yerləşən sənədlərə keçid əlaqələri yerləşir. Yəni kitabxananın məzmunu əlaqələr qovluğundan ibarətdir və bu əlaqələrdən istifadə edərək bir andaca zəruri ünvana keçid etmək olur. Kitabxanalarda heç bir başqa fiziki verilənlər olmur.

Kitabxanalar müəyyən mənada qovluqlara bənzəyir. Məsələn, kitabxana açılarkən bir və ya bir neçə fayl obyektləri ekranda əks oluna bilər. Lakin qovluqdan fərqli olaraq kitabxana açılarkən fayl obyektlərini saxlandıqları bir neçə müxtəlif yerlərdən toplayaraq ekranda əks etdirir. Yəni kitabxana müxtəlif qovluqlarda saxlanılan fayİlan eyni vaxtda əks etdirə bilir. Bu isə kitabxana ilə qovluq arasında çox mühüm fərqin olduğunu göstərir. Əslində kitabxanalarda fayl obyektləri saxlanılmır.

Kitabxanalar fayl obyektləri saxlanılan qovluqları izləyir və həmin obyektlərə baxmağa və onları müxtəlif üsullarla nizamlamağa imkan verir. Məsələn, istifadəçinin sərt diskdə və xarici diskdəki qovluqlarda şəkil faylırı varsa, o halda şəkillər kitabxanasının köməyilə bütün şəkil faylırına girişi təmin etmək olar.

Kitabxana aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir:
■ Kitabxana fiziki olaraq heç bir informasiya saxlamır, o bir qayda olaraq yalnız fayl və qovluqları əks etdirir;

- Kitabxana çoxlu sayda qovluqların məzmununu əks etdirə bilər;
- Kitabxananın məzmunu avtomatik indeksləşdirilir.

Beləliklə, Windows 7 əməliyyat sistemində susmaya görə Libraries (Kitabxanalar) adlı bir əsas kitabxana var və bu kitabxana daxilində isə öz növbəsində əvvəlcədən quraşdırılmış dörd kitabxana saxlanılır (şəkil).

Yəni, mənim sənədlərim, mənim musiqim, mənim şəkillərim, mənim videolarım qovluqlarını Windows 7 əməliyyat sistemində kitabxanalar adlanan xüsusi qovluqlar əvəz edir: Documents Sənədlər), Music (Musiqi), Pictures (Şəkillər), Videos (Videolar) (şəkil).

▷ 🜟 Seçilmişlər	Kitabxanalar Fayllara baxmaq, onları qovluğa, tarixə və digər xüsusiyyətlərə görə nizamlamaq üçün kitabxananı açın.
🔺 词 Kitabxanalar	Musiai
🖻 🎝 Musiqi	
Sənədlər	sanadiar
Səkillər	Səkillər
Videolar	Videolar

Bu kitabxanaların hər birində susmaya görə iki istifadəçi qovluğu yerləşir (şəkil). Məsələn, Documents (Sənədİər) kitabxanasında My Documents (Mənim sənədlərim) və Public Documents (Ümumi sənədlər) qovluqları vardır (şəkil). Lakin əslində bunlar qovluq deyil, sadəcə olaraq yalnız real istifadəçi qovluğunun yerləşmə yerini göstərən əlaqələrdir.

4 📄 Kitabxanalar						
🛯 🌙 Musiqi						
🜗 Musiqim						
🛯 퉲 Ümumi Musiqi						
🌗 Musiqi Nümunələri						
4 📑 Sənədlər						
🛯 📗 Documents						
Þ 퉲 11						
Þ 퉲 aran						
퉬 avtosaxlanc						
퉬 avtosaxlanc - Copy						
Þ 퉲 LEYLA						
💼 My Data Sources						
퉬 My ISO Files						
D 퉲 RABOCI						
🛛 퉲 Мои фигуры						
퉬 Ümumi Sənədlər						
🖉 🔤 Şəkillər						
📄 Pictures						
🛛 퉲 Ümumi Şəkillər						
4 📑 Videolar						
) 📑 Mənim Videolarım						
🛛 퉬 Ümumi Videolar						

Kitabxana pəncərəsi ilə adi qovluq pəncərəsinin bəzi mühüm fərqləri elə ilk baxışdan nəzərə çarpır. Belə ki, kitabxana pəncərəsində xüsusi başlıq oblastı vardır. Başlıq oblastmda kitabxananın adı əks olunur. Burada həmçinin kitabxanaya əlavə edilmiş qovluqların yerini bildirən Locations (Məkan) keçid əlaqəsi və bəzi əlavə sazlama işləri üçün nəzərdə tutulmuş Arrange by (Nizamla) adlı açılan siyahı əks olunur. Kitabxananın məzmunu pəncərədə susmaya görə qovluqlar üzrə qraplaşdırılmış olur. Başqa qruplaşdırma variantı seçmək üçün başlıq oblastmm sağında açılan Arrange by (Nizamla) siyahısından zəruri variant seçilir.

İstənilən kitabxana pəncərəsinin başlıq sahəsində Locations (Məkan) keçid əlaqəsi üzərində mausun sol düyməsi klikləndikdə artıq bu kitabxanaya daxil edilmiş qovluqların siyahısına baxmaq və həmçinin daxil edilmiş qovluqları ləğv etmək və ya yeni qovluqlar əlavə etməklə bu siyahını redaktə etmək olar.

Mövcud sistem kitabxanaları ilə yanaşı istifadəçi öz şəxsi kitabxanasını da yarada bilər. Bunun üçün Include in Library (Kitabxanaya daxil et) düyməsi ilə açılan siyahıdan və ya alətlər panelindən New library (Yeni kitabxana yaradın) düyməsi kliklənir və yeni kitabxana üçün ad daxil edilir.

eçiimişiər		🎝 Musiqi	22/12/2016 11:31	Kita	Təşkil et 🔻 Yeni kitabı	ana			
tabxanalar		solida 🖘	22/12/2016 11:31	Kita	🚖 Seçilmişlər	Ad 🗍	Dəyişdirilmə tarixi	Tip	Ôlçũ
Musiqi	Yığışdır		11/2017 4:56 PM	Kita		🌒 Musiqi	22/12/2016 11:31	Kitabxana	4
əkillər	Susmaya gör	ə kitabxanaları bərpa edin	12/2016 11:31	Kita	🕞 Kitabxanalar	📓 Şəkillər	22/12/2016 11:31	Kitabxana	
ənədlər	Venimente	da az			🎝 Musiqi	💽 Sənədlər	04/11/2017 4:56 PM	Kitabxana	4
ideolar	reni pancara	aa aç			Səkillər	🖥 Videolar	22/12/2016 11:31	Kitabxana	1
	Köçür				Sanadlar	📄 Yeni kitabxana	11/11/2017 9:39 AM	Kitabxana	1
mpüter	M . 1				Tideolar Videolar				
Lokal Disk	Yeni		Kitabxana		Yeni kitabuana				
Lokal Disk	Yeni	Share with 🔻	Burn New li	brary	i Yeni kitabuana				
okal Disk	Yeni	Share with 🔻	 Kitabxana Burn New li 	brary	🕼 Yeni kitabuana		_	_	
Lokal Disk	Yeni	Share with ▼ Libraries	) ∰ Kitabxana Burn New li	brary	(Peri kabang				
Lokal Disk	Yeni	Share with ▼ Libraries Open a library to	Kîtabxana	brary id arra	nge them by fo	lder, date, and ot	her propert	ies.	
Lokal Disk	Yeni	Share with Libraries Open a library to	Kîtabxana	brary	nge them by fo	lder, date, and ot	her propert	ies.	
Lokal Disk	Yeni	Share with ▼ Libraries Open a library to Documents Music	Kîtabxana	brary	nge them by fo	lder, date, and ot	her propert	ies.	
Lokal Disk	Yeni	Share with Libraries Open a library to Documents Music Pictures	Kîtabxana	brary od arra	nge them by fo	lder, date, and ot	her propert	ies.	

Əgər istifadəci yaratdığı yeni kitabxanay yeni qovuq əlavə etmək istəsə onda hərəkət panelində bu kitabxananın adını seçir. Bu zaman

MEQALELR

Fayl	Redaktə et	Görünüş	Alətlər	Kömək	
Təş	kil et 🔻				
۵ 🗙	Seçilmişlər				Vani kitahyana hosdur
4 🥫	Kitabxanalar				
Þ	Musiqi				Bu kitabxanaya heç bir qovluq daxil edilməmişdir.
▶ [	🛾 Şəkillər				Oovluo davil et
Þ	Sənədlər				found man of
Þ	Videolar				
Þ	🛚 Yeni kitabx	ana			

Pəncərəsi açılır ki, bu pəncərədən "Qovluq daxil et" bölməsi seçilir.

Lazımsız kitabxananı ləğv etmək üçün onun kontekst menyusunu açmaq və Delete () əmrini icra etmək lazımdır.

Documents					
MEQALELR		_	Videolar		
Music Pictures	Open Open in new window	- 1	Veni kitabxar	Genişləndir	
🚼 Videos	Share with	•	I F Kompüter	Yeni pəncərədə aç	
	Don't show in navigation pane		Lokal Disk (C Lokal Disk (C Lokal Disk (C A _ Daşınan Disk	Paylaş	•
	Send to	-		Hərəkət panelində göstərmə	
	Сору		aaa	Göndər	•
	Create shortcut		J TURAL	Köçür	
	Delete			Sil	
	Rename		🗣 Şəbəkə	Adı dəyişdir	
	Properties			Xüsusiyyətlər	

Şəkil 1.35. Konteks menyusu dialoq pəncərəs

Alətlər panelindəki Share with (Paylaş) düyməsi (qovluq və ya fayl seçildikdə) ilə seçilmiş elementləri şəbəkədəki digər şəxslərlə paylaşma xüsusiyyətləri təmin edilir.

Hobbody Homegroup (Read) Homegroup (Read/Write)	A	Heç kim Ev qrupu (Oxu) Ev qrupu (Oxu/Yaz)
Specific people		Xüsusi şəxslər

 Paylaçımı təmin etmək üçün
 Specific people...
 Ausus şəxslər...

 düyməsi tıklanır.
 Ausus şəxslər...

şağıdakıları paylaşmaq üçün istifadəçilər seçi 1ı dasil edin və Əlavə et-i klikləyin, ya da istifadəçi tapmaq	n Diçûn oxu klîklayin.
(DAU	▼ Əlavə et
Ad	Icazə Səviyyəsi
🖁 ASLAN	Onu 🕶
§ MAHL	Sahib

Açılan pəncərədə paylaşım ediləcək istifadəçilər secilir (ADAU yazılan sətrib sa qurtaracağındakı aləti tıklanarkən açılan siyahıdan) və "Əlavə et" düyməsi sıxılır. Seçilmiş istifadəçilər siyahıya əlavə edilir. Paylaşımı tamamlamaq üçün "Paylaş" düyməsi tıklanır.

5.3. Burn (Yaz)

Windows Expiorer (Windows Bələdçi) proqram pəncərəsindəki alətlər panelinin növbəti Burn (Yaz) düyməsi ilə seçilmiş fayl və ya qovluq kompakt diskə yazılması üçün ekranda Burn to Disc (Diskə yaz) pəncərəsi açılır (şəkil). Kompüterin disk daşıyıcısına yazıla bilən disk daxil edilir və yazma prosesinə keçid üçün Next Növbəti) düyməsi kliklənir.

Şəkil 1.36. Obyekt(lər)in CD vəy DVD disklərə köçürülməsi

Yazma prosesi başa çatan kimi bu barədə müvafiq məlumat xüsusi pəncərədə ekrana çıxır. Bu pəncərədə əks olunan müvafiq rejimi seçməklə həmin fayİlan başqa bir diskə də yazmaq olar. Buna ehtiyac yoxdursa, Finish (Hazır) düyməsi kliklənir.

Paneldə əks olunan New Folder (Yeni qovluq) düyməsinin kliklənməsi ilə cari qovluğa yeni qovluğun əlavə edilməsini həyata keçirmək olur.

Panelin sağ kənarında əks olunan *Change your view (Görünüşü dəyişdirin)* düyməsi cari qovluqda göstərilən obyektlərin ölçü və görünüş vəziyyətlərini təyin edir. Qeyd edək ki, Windows 7 əməliyyat sisteminin Windows Expiorer (Windows bələdçi) pəncərəsində fayl obyektləri işarələrinin əks olunma üsulları ciddi şəkildə təkmilləşdirilmişdir. Belə ki, artıq pəncərələrdə əks olunan piktoqramlarm ölçülərini müəyyən qaydada dəyişmək, həmçinin müəyyən formada əks olunmasına baxmayaraq onları nizamlamaq, qruplaşdırmaq və keçirmək (filtrləmək) mümkündür.

5.4. Change your view (Görünüşü dəyişdirin)

Alətlər paneli üzərində yerləşən *Change your view (Görünüşü dəyişdirin)* düyməsi və bu düymənin sağındakı ox ilə açılan siyahıdan cari qovluqdakı obyekt piktoqramlarının ölçüləri və pəncərədə əks olunma rejimləri təyin edilir (şəkil).

Şəkil 1.37. Explorer proqramının işçi oblastında obyektlərin görünuş rejimlərinin seçimi kontekst menyusu

Buradan aşağıdakı variantları seçmək olar:

Extra Large Icons (Çox böyük piktoqramlar). Bu rejimlə pəncərələrdə əks olunan piktoqramlarm ölçüsü ən böyük olur (şəkil). Bu zaman şəkillər kiçik eskizlər şəklində, videofayllar birinci kadrın eskizi şəklindö əks olunur və içərisində fayllar olan qovluq işarələrində isə fayl eskizləri görünür.

Large Icons (Böyük Piktoqramlar). Bu rejim əvvəlki rejimdən yalnız piktoqramlanı nisbətən kiçik ölçüdə əks olunması ilə fərqlənir.

Medium Icons (Adi işarələr). Bu rejimdə də piktoqramların pəncərədə əks olunma strukturu saxlanılır. Lakin bu halda piktoqramlar əvvəlki hallarla müqayisədə daha kiçik ölçüdə əks olunur.

Small Icons (Kiçik işarələr). Bu rejimdə bütün obyektlərin piktoqramlan kiçik ölçüdə əks olunur və sətirlər üzrə əlifba sırası ilə yerləşir (şəkil).

Organize 🔻 Include in library 🔻	Share with 🔻 🛛 Burn 🔹 New folder		■ ▼
J23	] HAZIR_ACCESS_BAZI	📗 INFORMATIKA_KITAB_AZ	
🕌 kurs	퉬 kursisi	퉬 laboratoriya	
MAGISTRATURA-HAZIRLIGI	₩ MAHILMI-PC	퉬 microsoft_toolkit	
📗 MInstAll v.14.01.2016 By Andreyono	NUMUNE	퉬 S D I - 14.14	
📙 Sekiller	VIDEO_DERSLER	🔊 cedvel	
DERS_CEDVELI_2015_2016	🗐 İNFORMASİYA_TEXNOLOGİYA_2016	🔚 komplex.vosst-4.4	
StanjaAppBuilder-1.2.2-windows-ins	🕥 MediaID	👜 panel	
PascalABC.NET_1.3	🗐 Proseslərin avtomatlaşdırılması müh	🔁 T050632_Tadris plan_[1]	
🔁 tedris_plani_ixt-050632[1]	🗐 TELEFON-ÜNVAN KİTABI	늘 visual-s-2012-na-primerah	
🗐 WINDOWS BƏLƏDÇ1	🗐 WINDOWS BƏLƏDÇİ	👜 Windows qisa duymeler	
🙆 Windows.10.RU-EN.x86-x64.12in1+	📰 WINDOWS-7 - Shortcut	WINDOWS-7	
WINDOWS-muh1	ZOOLOGİYA		
35 items			New York Computer

Cari qovluqda piktoqramlann müəyyən nizama uyğun görünüşləri aşağıdakı rejimlərlə tənzimlənir:

List (Siyahı), Bu rejimdə də piktoqramlar əvvəlki halda olduğu kimi kiçik ölçüdə əks olunur, lakin bu halda onlar bir-birinin altında yerləşməklə sütun üzrə əlifba sırası ilə nizamlanır.

Organize Include in library Share with	Burn New folder	
123	] Sekiller	🔁 tedris_plani_ixt-050632[1]
I HAZIR_ACCESS_BAZI	UIDEO_DERSLER	🗐 TELEFON-ÜNVAN KİTABI
퉬 INFORMATIKA_KITAB_AZ	🔊 cedvel	🔚 visual-s-2012-na-primerah
퉬 kurs	DERS_CEDVELI_2015_2016	🗐 WINDOWS BƏLƏDÇ1
퉬 kursisi	INFORMASIYA_TEXNOLOGIYA_2016	🗐 WINDOWS BƏLƏDÇİ
퉬 laboratoriya	komplex.vosst-4.4	👜 Windows qisa duymeler
퉬 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI	Si LianjaAppBuilder-1.2.2-windows-installer	🕑 Windows.10.RU-EN.x86-x64.12in1+
₩ MAHILMI-PC	MediaID	📰 WINDOWS-7 - Shortcut
퉬 microsoft_toolkit	🕎 panel	WINDOWS-7
퉬 MInstAll v.14.01.2016 By Andreyonohov & Leha342	PascalABC.NET_1.3	WINDOWS-muh1
	Proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi Yeni	ZOOLOGİYA
👪 S D I - 14.14	🔁 T050632_Tadris plan_[1]	
•		4
35 items		P Computer

Details (Təfərrüatlar). Cədvəl rejimində piktoqramlar əvvəlki rejimdə olduğu kimi kiçik ölçüdə və əlifba sırası ilə əks olunur (şəkil). Həm də bu halda hər bir fayl obyektinin ölçüsü, tipi, axırıncı düzəliş tarixi haqqında informasiya müvafiq sütunlarda (cədvəl şəklində) əks olunur. Həmin sütunları qovluqlarda yerləşən fayl obyektlərinin tipindən asılı olaraq Windows 7 əməliyyat sistemi avtomatik olaraq seçir.

Organize 🔻 Include in libra	ary ▼ Share with ▼ Burn New folder					0
> 🔆 Favorites	Name	Date modified	Size	Туре		~
	123	22.10.2016 13:50		File folder		
🛛 🥽 Libraries	HAZIR_ACCESS_BAZI	25.11.2016 17:33		File folder		
	퉬 INFORMATIKA_KITAB_AZ	25.11.2016 10:35		File folder		
🛚 🝓 Homegroup	🌗 kurs	31.10.2016 11:24		File folder		
	🌗 kursisi	26.10.2016 17:05		File folder		
🛯 🌉 Computer	퉬 laboratoriya	21.11.2016 14:40		File folder		
🛛 🚢 Local Disk (C:)	🐌 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI	16.10.2016 13:20		File folder		
🛛 🕅 Mahil_dokuments (D:)	🖢 MAHILMI-PC	29.11.2016 11:31		File folder		
a 💿 DVD RW Drive (E:) mahil	퉬 microsoft_toolkit	08.10.2016 12:19		File folder		
퉬 kurs	🐌 MInstAll v.14.01.2016 By Andreyonohov & Leha342	18.10.2016 8:52		File folder		E
🌗 kursisi	NUMUNE	02.12.2016 10:54		File folder		
퉬 MEQALELR	퉬 S D I - 14.14	18.10.2016 8:36		File folder		
🛛 🚑 CD Drive (H:)	퉬 Sekiller	27.11.2016 14:09		File folder		
	VIDEO_DERSLER	03.10.2016 13:00		File folder		
🖻 📬 Network	🔊 cedvel	19.09.2016 12:24	9 KB	Лист Microsoft Excel		
	DERS_CEDVELI_2015_2016	13.10.2016 15:27	36 KB	Лист Microsoft Excel		
	🖄 İNFORMASİYA_TEXNOLOGİYA_2016	31.08.2016 13:59	95 KB	Лист Microsoft Excel 97-2003		
	🔚 komplex.vosst-4.4	02.08.2014 21:14	364 145 KB	WinRAR archive		
	💱 LianjaAppBuilder-1.2.2-windows-installer	06.01.2015 20:00	162 108 KB	Application		
	🚱 MediaID	02.11.2016 11:39	1 KB	BIN File		
	👜 panel	23.11.2016 15:11	203 KB	Документ Microsoft Word		
	PascalABC.NET_1.3	15.03.2011 16:21	39 482 KB	Application		
	🕙 Proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi Yeni	22.04.2016 11:40	85 KB	Лист Microsoft Excel 97-2003		
	🔁 T050632_Tadris plan_[1]	27.08.2016 11:15	188 KB	Документ Adobe Acrobat		
	🔁 tedris_plani_ixt-050632[1]	27.08.2016 11:16	125 KB	Документ Adobe Acrobat		
	TELEFON-ÜNVAN KİTABI	27.10.2016 18:53	282 KB	Документ Microsoft Word		
	🗎 visual-s-2012-na-primerah	16.09.2016 15:09	24 290 KB	WinRAR ZIP archive		 -
35 items				1	Computer	

Buna baxmayaraq istifadəçi öz arzusu ilə istənilən halda sütunları özü təyin edə bilər. Bunun üçün istənilən sütunun başlığı üzərində sağ düymə kliklənir və açılan siyahıdan zəruri sütun başlığı seçilir.

	Ölzö.
	Sığışdırmaq üçün Sütunu Ölçüləndir
29	Sığışdırmaq üçün bütün Sütunları Ölçüləndir
V p	Ad
Jų 🗸	Dəyişdirilmə tarixi
Jğ ✓	Tip
Jğ 🗸	Ölçü
ġ	Yaradılma tarixi
ρġ	Müəlliflər
ρġ	Teqlər
ġ	Başlıq
ě. ot	Daha ətraflı

More... (Daha ətraflı...) əmri icra olubduqda isə açılan cədvəldə zəruri sütun başlıqlarının adım seçmək və ya lazımsız başlıqlardan imtina etmək olar (şəkil).

Choose Details		Təfərrüatları sec
Select the details you want to display for the item	ns in this folder.	Bu qovluqdakı elementlər üçün göstərilməsini istədiyiniz təfərrüatları seçin.
Details:		
Name 🔺	Move Up	Təfərrüatlar:
☑ Date modified		Ad Yuxarı Apar
Size	Move Down	🛛 🖉 Dəyişdirilmə tarixi
🔽 Туре	Show	Tip Aşağı Apar
#		ØÖlçü
35mm focal length	Hide	Albom
Account name		🔲 35mm fokus uzunluğu Gizlət
Album		Adi
Album artist		Adi ad
Album ID		Ağ Balansı
Anniversary		Ahəng
Assistant's name		
Assistant's phone		Albom identifikatoru
Attachments		
🗖 Attributes 👻		
Width of selected column (in pixels): 315		Seçilmiş sütunun eni (piksellərlə): 272
ОК	Cancel	OK İmtina

Details (Təfərrüatlar) görünüş rejimində Windows Explorer (Windows bələdçi) proqram pəncərəsində fayl obyektlərinin idarə olunması üçün həm də süzgəcləmə (filtrləmə) əməliyyatından da istifadə edilir. Süzgəcləmə cari qovluq pəncərəsində yalnız müəyyən meyarlar əsasında fayl obyektlərinin əks olunmasına imkan verir. Yəni bu rejimində yalnız müəyyən şərtləri ödəyən faylırı seçərək ekrana çıxanfıaq olar. Bu imkandan istifadə etmək üçün əvvəlcə tələb olunan meyarlara uyğun süzgəci quraşdırmaq lazımdır. Bunun üçün aşağıdakı addımlar ardıcıl icra olunur: 1.Qovluq pəncərəsinin məzmunu Details (Təfərrüatlar) görünüş rejimində əks etdirilir;

2. Zəruri sütun başlığının sağındakı ox işarəsi üzərində mausun sol düyməsi basılır və açılan siyahıdan bir və ya bir neçə süzgəcləmə meyan seçilir (şəkil);

3. Seçilmiş süzgəcləmə meyarının tətbiq edilməsi üçün Enter düyməsi və ya pəncərənin boş yerində mausun sol düyməsi kliklənir.

Quraşdırılmış süzgəcləmə rejimindən imtina etmək üçün seçilmiş meyarların qarşısındakı seçim (qeydiyyat) işarəsi ləğv edilir.

Ip Opu Adobe Acrobat D. Adobe Acrobat Document Adobe Acrobat D. CCIK Fayle Adobe Acrobat D. ECIK Fayle Adobe Acrobat D. ECIK Fayle Adobe Acrobat D. Microsoft PowerPoint Presentation Adobe Acrobat D. Microsoft Word 97 - 2003 Docum Yande Browser T. Microsoft Word Document Apuse WinRAR S. SP Fayle Microsoft Word D. Tablej Program Microsoft Word D. Tablej Program Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Tablej Rogram Microsoft Word D. Zangin Math Sanadi Microsoft Word D. Apuse WinRAR Zangin Math Sanadi Apuse WinRAR	Ölçü • V Kiçicik (0 - 10 KB) Kiçik (10 - 100 KB) Orta (100 KB - 1 MB) İni (1 - 16 MB) Cort böyük (16 - 128 MB)	Ad Davişdirilmə tarixi Tip Davişdirilmə tarixi Tip Duğu Gular Wildlife. NUMUN DV.zam. Q-Z DV.zam.	Dayigdinina tar. ▼ Tip ♥ O(g.0" 19/05/2017 522 PI Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 14/07/2001 902 PI Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 10/07/2017 10:0 - Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 10/07/2017 2010 - Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 10/07/2017 2010 - Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 10/07/2017 2010 - Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 12/22/2013 303 30 PI Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 12/22/2013 303 30 PI Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin: 14/07/2014 10-54 Image: Tarity a ya farin n0-k0n0 segin:
a)	b)	c)	d)

şəkil. 1. Obyektlərin "Detals" görünüş rejimində seçim əlamətləri: a-Obyektin tipinə gğrə; b-obyektin ölçüsünə görə; c-Adına görə; d-Son düzəliş (redaktə) tarixinə görə)

Tiles (Lövhəciklər). Bu rejimdə bütün fayl obyektlərinin piktoqramlan orta ölçüdə olur və onların hər birinin tipi və ölçüsü haqqında məlumatlar obyektin sağ tərəfində əks olunur (şəkil).

Content (Məzmun). Bu rejim piktoqramları orta ölçüdə göstərir və fayllar haqqında ətraflı məlumat əks olunmasına imkan verir. Bu rejimdə cari qovluqdakı hər bir obyekt haqqındakı məlumatlar həmin obyektin sağ tərəfində və altında ayrıca zolaqda əks olunur (şəkil).

Kitabxanalar	Sənədlər kitabxanası Ehtiva edir: 2 məkan	Nizamla: Qovluq 🔻
 Musiqi Musiqim Ümumi Musiqi 	11	Dəyişdirilmə tarixi: 04.11.2016 11:53
Musiqi Nümunələri Sənədlər	aran	Dəyişdirilmə tarixi: 31.10.2016 11:27
Documents 11 aran	avtosaxlanc	Dəyişdirilmə tarixi: 27.11.2016 13:15
🎍 avtosaxlanc 🎍 avtosaxlanc - Copy 🚆	avtosaxlanc - Copy	Dəyişdirilmə tarixi: 12.11.2016 14:58
LEYLA My Data Sources My ISO Eiler	LEYLA	Dəyişdirilmə tarixi: 24.11.2016 14:29
📓 My ISO Files 🕌 RABOCI 📙 Мои фигуры	My Data Sources	Dəyişdirilmə tarixi: 26.10.2016 18:26
퉬 Ümumi Sənədlər 🔤 Şəkillər	My ISO Files	Dəyişdirilmə tarixi: 18.10.2016 11:47
Pictures Ümumi Şəkillər	TRABOCI	Dəyişdirilmə tarixi: 31.10.2016 11:33
Mənim Videolarım	📜 Мои фигуры	Dəyişdirilmə tarixi: 12.11.2016 14:57
Ev grupu	2	Dəyişdirilmə tarixi: 10.10.2016 11:24 Ölçü: 482 KB
179 element Vəziyyət: 🕹	murad Baylaşılmış	Dəyişdirilmə tarixi: 31.10.2016 15:00

Bələdçi proqramının alətlər panelinin sağ kənarında əks olunan Preview (Ön baxış panelini göstər) düyməsini kliklədikdə cari qovluğun sağ kənarında seçilmiş faylın məzmununun əks olunması üçün sahə ayrılır və faylın məzmunu bu hissədə əks olunur. Bu əməliyyatla istifadəçi faylı açmadan həmin faylın məzmununa pəncərədə baxa bilir.

Fayl Redaktə et Görünüş Alətlər Kömək									
Тəşkil et 🔻 🌋 Открыть 🔻 Çap et E-poçt Yaz Yeni qovluq 🔠 💌 🗍 🔞									
A Casilasialas	Ad	~	- 24	А	В	С	D	E	F
🔀 Seçilmişlər			1				ПСЙМ	шейм	NCÜN
🦰 Kitaburaalaa	JE 123		2	DƏRS	KURS	IGUN	II GUN	III GON	IV GUN
Augini			3	8:30 -	9:00-		İnf. Müh. ZOO	VEB 152 is	VIBS 154IS
🚽 Musiqi			4	10:05	10:30		baytar 12	mex 125	mex 126
Solidar			5	10:15 -	10:30-	Elsən+Ümi	-	A	
Videolar	🗾 kurs	- 11	6	11:50	12:00	d		Elşən+Umid	
Videolai	je kursisi		7	12.00 -	12.00-	_			
A Ev grupu		Ξ	, 8	13:35	13:30	Məntiq		Məntiq	
			0	13:45 -	14.00-				
Kompüter	MinetAll v 14 01 2016 By Andrewon	-	10	15.20	15.30	GR3	GR2	GR3	GR2
🐥 Lokal Disk (C·)	NUMUNE	н -	10	15:20	15:30				
Mabil dokuments (D:)		-	11	17:05	17.00	GR1	mentiq-1	GR1	mentiq-1
CD Ourðusu (H)	Sekiller	-	12	17.00	17:00				
Es Co Quigusu (in)		-	13	17.10 -	17.30-				
🕤 Network	hab		14	18:50	19:00				
THEMOR	cedvel		15						
			16						
			17						
		1	18						
	kompley vorst 4.4	1	19						
	Komplex.vosst 4.4 LianiaAppRuilder-1 2 2-windows-i		20						
	MediaID		21						
			22						
	DaccalARC NET 1 3	-	23						
	4		H 4	I P PI /J	Іист1 СЕІ	OVEL / INFORMA	TİKA (MENTİQ /		
DERS_CEDVELI_201 Лист Microsoft Excel	.5_2016 Başlıq: Başlıq əlavə et Müəlliflər: Müəllif əlavə et	I	Dəyi	Ölç şdirilmə tari:	ü: 35,2 KB xi: 13.10.2016	15:27	Teqlər: Teq əlavə	et	
1 element seçilib								j 💺 Kompüt	er
			-						

Nəhayət, Get help (Kömək istə) düyməsi ilə ekranda Windows Help and Support (Windows Kömək və Dəstək) sorğu pəncərəsi açılır ki, istifadəçi bu pəncərədəki Search (Axtarış) qutusuna tələb olunan əmri daxil edir. Sorğuya uyğun məlumatlar həmin pəncərədə əks olunur. Nəzərə almaq lazımdır ki, burada məlumatlar əsasən əlaqə (link) formasında verilir.

Windows sistemində hər bir fayl, qovluq və ya onların piktoqramları üzərində açmaq, köçürmək, silmək, qısayol yaratmaq, adını dəyişdirmək və s. kimi çoxlu sayda əməliyyatlar aparmaq olar. Bu əməliyyatların sayı və müxtəlifliyi bilavasitə istifadə olunan obyektdən asılıdır. Məsələn, fayl və qovluq mahiyyətinə görə birbirindən fərqli obyektlər olduğundan elə əməliyyatlar var ki, yalnız fayllar üçün, elələri də var ki, yalnız qovluqlar üçün tətbiq edilə bilər. Odur ki, Windows əməliyyat sistemində hansı obyektlə bağlı hansı əməliyyatların mümkün olduğunu bilmək üçün xüsusi bir anlayışdan - kontekst menyudan istifadə edilir. Kontekst menyu Windows əməliyyat sisteminin istənilən obyekti üzərində, həmçinin iş masasının və ya pəncərənin istənilən yerində mausun sağ düyməsi kliklənərək ekrana çıxan menyuya deyilir. Menyunun adından (kontekst) göründüyü kimi onun məzmunu hansı obyekt üzərində mausun sağ düyməsinin klklənməsindən asılıdır. Kontekst menyuda obyektlə bağlı icrası mümkün olan əmrlər siyahısı əks olunur.

Kontekst menyuların bütün əmrləri haqqında izah vermək mümkün deyil. Belə ki, kontekst menyu ona haradan müraciət olunmasından və sistemə quraşdırılmış proqramlardan asılı olaraq müxtəlif sayda tamamilə fərqli əmrlərdən ibarət ola bilər.

a-qobluq, b-fayl, c-yarlıq obyektlərinin kontekst menyusu

Bütün bu deyilənlərlə yanaşı elə əmrlər var ki, əksər kontekst menyulara daxildir. Bunlar Windows sistemində bir sıra əsas əməliyyatları icra etmək üçün nəzərdə tutulan geniş yayılmış standart əmrlərdir: Nəzərə almaq lazımdır seçilmiş obyektlər üzərində mausun sağ düyməsi ilə əks olunan kontekst menyu əmrlərinin əksəriyyəti Windows Explorer (Windows bələdçi) proqramının Organize (Təşkil et) düyməsi ilə açılan siyahıdakı əmrlərlə eynidir. Belə ki, kontekst menyunun:

- Open /Aç) əmri proqramlann icrası, fayllar və qovluqların açılması üçündür, mausun sağ düyməsinin ikiqat kliklənməsi ilə ekvivalentdir;

 - Cut (Kəs) əmri obyektin yerini dəyişmək və ya mətnin bir hissəsini sənədin bir yerindən başqa yerinə daşımaq üçün istifadə edilir. Yəni bu əmr vasitəsilə seçilmiş obyekt (fayl, qovluq, piktoqram, qısayol, mətnin seçilmiş bir hissəsi və s.) müvəqqəti olaraq mübadilə buferinə yerləşdirilir;

 Copy (Köçür) əmri obyektin bir yerdən başqa yerə köçürülməsi üçündür və əvvəlki əmrə oxşar şəkildə icra olunur. Belə ki, obyektin özü yox, nüsxəsi (kopyası) mübadilə buferinə yerləşdirilir, yəni seçilmiş obyekt öz əvvəlki yerindən silinmir;

- Paste (Əlavə et) əmri Cut (Kəs) və ya Copy (Köçür) əmrləri ilə mübadilə buferinə yerləşdirilmiş obyekti cari qovluğa əlavə edir. Yəni bu əmr obyekti mübadilə buferindən lazım olan yerə əlavə edir;

- Delete (Sil) əmri seçilmiş obyekti ləğv etmək üçündür. Nəzərə almaq lazımdır ki, silinmiş obyektlər Recycle Bin (Kop3HHa/Səbət) sistem qovluğuna düşür.

- Create Shortcut (Qısayol yarat) əmri seçilmiş obyektin qısayol piktoqramım yaradır;

- Rename (Adı dəyişdir) əmri seçilmiş obyektin adını dəyişdirir;

- Properties (Xüsusiyyətlər) əmri isə seçilmiş obyekt haqqında bir sıra məlumatları eyni adlı dialoq pəncərəsində əks etdirir və bəzi parametrlərini dəyişmək imkanını 'da yaradır. Fayl obyektinin xüsusiyyətlərinə onun tipi, (yaranma, dəyişiklik, açılma) tarixləri, ölçüsü, yerləşdiyi məkan və s. daxildir. Bu əmrin daha bir mühüm funksiyası ondan ibarətdir ki, seçilmiş obyektin öz xüsusiyyətlərini dəyişmək imkanı verir. Məsələn, iş masasında yerləşən Computer (Kompüter) piktoqramı üzərində mausun sağ düyməsini klikləyərək müvafiq kontekst menyunu açaraq Properties (Xüsusiyyətlər) əmrini seçsək sistemin müxtəlif parametrlərinə və sazlanmasına girişi təmin edən pəncərə açılır.

Beləliklə, kontekst menyunun iki mühüm üstünlüyü var. Əvvəla, istifadəçinin işlətdiyi proqram menyusundan zəruri bir əmrin axtarışına ehtiyac qalmır və ikincisi kontekst menyuda məhz yalnız cari andakı iş rejimində və yalnız cari anda işlədilən obyektlə bağlı mümkün ola bilən əmrlər siyahısı əks olunur. Bu isə istifadəçi üçün geniş imkan deməkdir.

Kontekst menyunu müxtəlif üsullarla açmaq olar:

• Obyekt üzərində və ya sənəd pəncərəsində mausun göstəricisi dayanan yerdə sağ düymə kliklənir;

• Klaviaturadan <Shift+F10> düymələr qrupu basılır;

• Klaviaturadan <Kontekst menyu> düyməsi -1 basılır.

• Eyni qayda ilə iş masasındakı obyekt üzərində və ya boş yerdə mausun sağ düyməsini və yaxud <Shift+F10> düymələr qrupunu basmaqla kontekst menyunu açmaq olar.

Windows Explorer (Windows Bələdçi) proqramında istənilən qayda ilə əks olunan fayl obyektlərini pəncərənin kontekst menyusundan istifadə etməklə nizamlamaq olar. Bununla yanaşı pəncərədə fayl obyektləri təfərrüatlar rejimində əks olunarkən onları yerləşdiyi cədvəl şəkilli sütunlarından istifadə etməklə də nizamlamaq olur və bu üsul daha əlverişlidir. Belə ki, bu halda heç bir menyu əmrindən istifadə edilmir. Bunun üçün müvafiq sütunun başlığı üzərində mausun sol düyməsini klikləmək kifayətdir. Mausun sol düyməsi həmin yerdə təkrar klikləndikdə isə fayl obyektləri əks ardıcıllıqla nizamlanır. Nizamlama istənilən sütun başlığına görə aparıla bilər.

Fayl obyektləri Təfərrüatlar (Details) görünüş rejimində əks olunmadıqda isə

onların nizamlanması üçün yalnız pəncərənin kontekst menyusundan istifadə edilir. Yəni pəncərənin boş yerində sağ düymə basılır və kontekst menyunun Sort by (Nizamla) əmri ilə açılan siyahıdan zəruri nizamlama rejimi seçilir. Belə ki, həmin əmr fayl və qovluqları ada, tipə, ölçüyə və s. parametrlərə görə nizamlamağa imkan verir (şəkil 6.53).

Qovluq pəncərəsində əks olunan fayl obyektlərini müəyyən əlamətə (adma, dəyişiklik tarixinə, tipinə, ölçüsünə və s.) görə qruplaşdırmaq olar. Bunun üçün pəncərənin boş yerində açılan kontekst menyudan istifadə edilir. Yəni qovluq daxilindəki fayl obyektlərini qruplaşdırmaq üçün onun pəncərəsində boş yerdə mausun sağ düyməsi kliklənir və müvafiq kontekst menyuda Group by Qruplaşdır) əmri ilə açılan, siyahıdan uyğun qruplaşdırma rejimi seçilir. Bununla da qovluq pəncərəsində əks olunan fayl obyektləri müəyyən əlamətə görə qruplara bölünürlər və hər bir qrup öz başlığı ilə əks olunur (şəkil).

Windows Explorer (Windows bələdçi) proqram pəncərəsindən göründüyü kimi açılmış qovluq pəncərələri ayrıcı xətt vasitəsilə iki hissəyə bölünür: sol hissədə xarici yaddaş qurğularında mövcud olan bütün qovluqların iyerarxik, yəni ağacşəkilli strukturu əks olunmuş Navigation pane (Hərəkət paneli), sağ hissədə isə hərəkət panelində seçilmiş qovluğun məzmunu əks olunan Work area (İş sahəsi). Məlumdur ki, Bələdçi proqramının əsas funksiyalarından biri qovluqdan-qovluğa əlverişli keçidi təmin etməkdən ibarətdir. Bu cəhətdən Navigation pane (/Hərəkət paneli) sahəsindəki qovluqların ağacvari iyerarxik strukturundan istifadə edərək bunu asanlıqla reallaşdırmaq olur. Verilmiş strukturdan istifadə üçün əlverişli olması baxımmdan bəzi qovluqlara xüsusi status verilmiş və onlar bu panelin yuxarı hissəsində əks olunur:

■ *Favorites (Seçilmişlər)*. İstifadəçilərin tez-tez müraciət etdikləri və ən vacib sənədlər, proqramlar, veb səhifələr saxlanılan qovluqdur.

■ *Libraries (Kitabxanalar)*. Bu qovluqda cari istifadəçinin bütün kitabxanaları saxlanılır.

■ *Computer (Kompüter)*. Ən mühüm sistem qovluqlarmdan biridir. Sərt diskə və informasiya saxlanılan digər qurğulara giriş imkanı verir.

■ *Homegroup (Ev qrupu)* dedikdə, ev şəbəkəsində (lokal) printerlərə və fayllara ümumi giriş imkanları olan kompüterlər qrupu nəzərdə tutulur. Ev qrupuna daxil olan hər bir istifadəçinin şəkillərə, sənədlərə, musiqilərə, Videofayllara və printerlərə ümumi giriş imkanları olur. Ev qrupunu istənilən vaxt parolla qorumaq mümkündür. Başqa istifadəçilər ümumi giriş üçün açılan fayllarda müəllifin müvafiq razılığı olmadan düzəlişlər edə bilmir.

■ *NetWork (Şəbəkə)* kompüterə qoşulmuş şəbəkə ehtiyatlama baxmağa imkan verir. Windows sisteminin versiyalarından asılı olmayaraq şəbəkə pəncərəsində istifadəsi mümkün printerlər əks olunur.

Əgər Folder and search options (Qovluq və axtarış seçimləri) əmrinin icrası zamanı açılan Folder Options (Qovluq seçimləri) dialoq pəncərəsindən Navigation pane (Hərəkət paneli) sahəsindəki Show all folders (Bütün qovluqları göstər) parametri seçilərsə, onda bildiyimiz kimi Windows Explorer (Windows bələdçi) proqram pəncərəsinin sol hissəsindəki ağacvari struktur formasını dəyişərək klassik bələdçi strukturundakı kimi iş masasının budaqları şəklində əks olunur. Bu zaman sol paneldəki iyerarxik strukturun ən yuxan səviyyədə şəkildən göründüyü kimi Desktop (İş masası) qovluğu əks olunur.

■ Desktop (İş masası). Kompüter işə salman kimi displey ekranında ilk açılan və mütamadi olaraq işlədilən fayl obyektlərinin əks olunduğu məkandır. Bu qovluqlar ağacının yuxan səviyyəsində yerləşsə də, onun məzmunu ayrı-ayrı qovluqlarda saxlanılır.

Hərəkət panelinin aşağı hissəsində isə digər qovluqlann siyahısı yerləşir.

Navigation pane (Hərəkət paneli) sahəsindəki ağacvari strukturda bəzi qovluqlann qarşısında > və ya ► işarəsi əks olunur. Bu kiçik ox işarələri yalnız mausun göstəricisi

Hərəkət panelinə sürüşdürülən zaman üzə çıxır. Bu işarələrdən birincisi (yəni boz rəngli üçbucaq işarəsi) qovluğun tərkibində alt qovluq və ya qovluqlann varlığını, ikincisi isə (yəni qara rəngli üçbucaq işarəsi) həmin qovluğun tərkibindəki alt qovluqların ağacvari iyerarxik strukturda budaq şəklində şaxələnərək əks olunduğunu bildirir. Boz və qara rəngli bu üçbucaq işarələri üzərində mausun sol düyməsi klikləndikdə qovluğun tərkibindəki alt qovluqlar iyerarxik strukturda uyğun olaraq ya budaqlanır ya da yığılır (bükülür).

Qeyd edək ki, ağacvari iyerarxik strukturda qovluqlar qarşısındakı bu işarələr

yalnız həmin qovluğun daxilində alt qovluq olduqda əks dlunur. Əgər qovluq qarşısında bu işarələrdən hər hansı biri göstərilməzsə, onda həmin qovluqda alt qovluğun olmadığı aydın olur.

Hər hansı qovluğun məzmununa baxmaq üçün onun adı və ya işarəsi üzərində mausun sol düyməsi kliklənir. Bu halda onun məzmunu pəncərənin sağ hissəsində açılır.

Pəncərənin sağ tərəfində solda seçilmiş ixtiyari qovluğun, diskin və ya kitabxananın məzmunu əks olunur. Bəzən hərəkət panelini eninə doğru genişləndirmək lazım gəlir ki, qovluqların adlan tam əks olunsun. Bunun üçün mausun göstəricisini ayıncı xətt üzərinə gətirərək (bu halda göstərici iki istiqamətli ox formasını alır) sol düyməni basılı vəziyyətdə saxlamaqla həmin xətti sağa (və ya sola) sürüşdürmək lazımdır.

Windows Explorer (Windows bələdçi) proqram pəncərəsinin aşağısında Details pane (Təfərrüatlar paneli) yerləşir. Burada seçilmiş fayl və ya qovluq haqqında onun tipindən asılı olaraq müəyyən məlumatlar əks olunur. Məsələn, mətn faylı üçün adı, tipi, axırıncı düzəliş tarixi və s.

II. PRAKTİKİ HİSSƏ

2.1.0byektləri seçmək

Bilirik ki, Windows əməliyyat sistemində obyekt dedikdə qovluqlar, fayllar və yarlıqlar (qısa yol) başa düşülür. Windows Explorer (Windows bələdçi) proqramı bu elementlər üzərində müxtəlif əməliyyatların icrasını təmin edən proqramdır. Belə əməliyyatlardan biri də obyektlərin siyahısına baxmaqdır. Obyektlərini hiyahısına baxmaq üçün proqramın hərəkət paneli və işçi sahələrindən istifadə edilir.

Tutaq ki, D: lokal diskində olan obyektlərin siyahısına baxmaq lazımdır. Bunun üçün proqramın hərəkət panelindən (Şəkil 1.(1).) kompüter bölməsi seçilir. Bu zaman işçi sahədə (Şəkil 1.(2).) kompüterdə quraşdırılmıç lokal və dəyişdirilə bilən (daşınan) xarici yaddaş qurğularının siyahısı aktivləşir. (şəkil 2.1.).

Şəkil 2.1. hərəkət panelindən Comuter bəndi seçilərkər işçi sahədə əks olunan (görünən) obyektlərin siyahısı

Əgər istifadəci hərəkət panelindən "Computer" bölməsinin qarşısındakı işarəsini mousla sıxsa onda bu işarə a formasını alar və xarıci yaddaş qurğularının siyahısi hərəkət panelində əks olunar (şəkil 2.1).

Şəkil 2.2. Hərətət panelində Computer bölməsinin seçilmiş (açılmış) vəziyyəti

İstifadəci bu siyahıların birindən zəruri (cari anda işlədəcəyi, məzmununa baxacağı) informasiya daşıyıcısını (xarici yaddaş qurğusunu) mousla seçir (obyektin üzərində mousun göstəricisini saxlayır və sol düyməni bir dəfə sıxır (tıklayır). əgər seçilmiş obyektin məzmununa baxmaq üçün ya klaviaturadan "ENTET" düyməsi basılır və ya Mousenin sol düyməsi iki dəfə (ardıcil və fasiləsiz) sıxılır.

Bu zaman Bələdçi proqramının sol pəncərəsində (hərəkət panelində) seçdiyimiz diskdə olan qovluqlar (bizim misalda D: lokal diski) sağ paneldə (işçi sahə) seçilmiş diskdə olan qovluqlar, fayllar və qısa yollar (hansılar varsa) əks olunur. Qeyd edək ki, bu obyektlərin işçi sahədə əks olunma üsulları nəzəri hissədə ətraflı şərh edilmişdir (bax.)

Təqdim olunan siyahıdan lazm oln obyekt və ya obyektlər qrupunun seçilməsi üçün aşağıdakı üsulların birindən istifadə etmək olrar.

1.bir obyektin seçilməsi-mousenin göstəricisi lazımi obyektin üzərinə gətirilir və sol düyməsi bir dəbə tıklnır.

2. Seçilmiş diskdə (qovluqda) olan bütün obyektlərin seçilməsi:

a)"Ctrl+a" düymələrinin birgə sıxılması ilı;

b)"EDİT" menyusundan "Selekt all" əmri ilə;

c)"Organize" alətlər qrupundan "Selekt all" əmri ilə;

d)birinci obyekt seçilir klaviaturadan Shift düyməsi sıxılıb saxlanılır və Mouse ilə sonuncu obyekt seçilir.

3.Bir necə obyektin seçilməsi:

a)bir birinə yaxın (yanaşı) olmayan obyektləri seçmək üçün klaviaturadan Ctrl düyməsi sıxılmış vəziyyətdə lazimi obyektlər mouseini göstəricisi ilə bir-bir seçilir

b)ardıcıl (yanaşı) obyektlərin seçilməsi üçün isə birinci obyekt seçilir klaviaturadan Shift düyməsi sıxılıb saxlanılır və Mouse ilə sonuncu obyekt seçilir.

c)seçim dördbucaqlısından istifadə ilə də ardıcıl obyektləri seçmək olar. Mousenin göstəricisi seçiləcək birinci obyektin sol yuxarı kənarında saxlanılıt, mousenin sol düyməsi sıxılı vəziyyətdə lazıl olan obyektlərin siyahısından diapazon seçilir.

	123	HAZIR_ACCESS_BAZI	INFORMATIKA_KITAB_AZ	
Desktop	🕌 kurs	🏄 kursisi	laboratoriya	
Calibraries	😹 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI	MAHILMI-PC	Microsoft_toolkit	
Documents	MinstAll v.14.01.2016 By Andreyono	IN NUMUNE	SD1-14.14	
MEQALELR	Sekiller	VIDEO_DERSLER	LianjaAppBuilder-1.2.2-windows-ins	
Music	PascalABC.NET_1.3	MedialD	Windows.10.RU-EN.x86-x64.12in1+	
Notures	WINDOWS-7 - Shortcut	komplex.vosst-4.4	visual-s-2012-na-primerah	
Videos	5 T050632_Tadris plan_[1]	5: tedris_plani_ixt-050632[1]	[panel	
Nomegroup	TELEFON-ÜNVAN KİTABI	WINDOWS BƏLƏDÇI	(iii) WINDOWS BƏLƏDÇI	
🔏 mahil	Windows gisa duymeler	WINDOWS-7	MINDOWS-muh1	
F Computer	(W) cedvel	(0) DERS_CEDVELL 2015_2016	TEXNOLOGIYA 2016	
Floppy Disk Drive (A:)	Proseslarin avtomatlasdirilmasi müh	STZOOLOGIYA		
👗 Local Disk (C:)		-		
🚔 Mahil_dokuments (D:)				
DVD RW Drive (E:) mahil				

Şəkil 2.4. obyektlər qrupunun seçilməsi

Qeyd olunmuş üsullarla seçilmiş obyektlər üzərində açmaq, silmək, köçürmək, adını dəyişmək, yerini dəyişmək, xüsusiyyətlərinə baxmaq və s. əməliyyatları yerinə yetirmək olar.

Obyekti acmaq üçün onu seçdikdən sonra mousenin sol düyməsini iki dəfə üzərində tıklamaq və ya klaviaturadan "ENTER" düyməsini sıxmaq lazımdır.

2.2.Yeni obyekt yaratmaq

Explorer (bələdçi) proqramı ilə yeni obyektlərin yaradılması mümkündür. Bunun üçün yaradılacaq obyektin saxlanılacağı yer (disk, qovluq) seçilir.

1. Qovluqların yaradılması.

Bunun üçün kontekst menyudan New Folder (New/Folder) əmri; Alətlər panelindən Create a new, empty folder. (new/folder) əmri,

File	Edit View Tools Help		_	
	Share with Shared Folder Synchronization	;	are with 🕶 Burn New folder	
	New	•	J23 Folder	HA71

Fayl menyusundan (File/New/Folder) amri;

icra edilir. Bu zaman ekranda sahəsi açılır. Istifadəci bu sahədən "New folder" yerinə qovluğa verəcəyi adı daxil edir və "ENTER" düyməsini sıxır.

New folder

2. İstifadəci faylının yaradılması.

İstifadəci faylları adətən tətbiqi proqramlar (Word, Excel, Paint və s.) tərəfindən yaradılır. Lakin Explorer programının da istifadəci fayl yaratmaq imkanları vardır.

Bələdçi proqramında faylı yaradılmasının aşağıdakı üsulları mövcuddur. Əvvəlcə faylın yaradadılacağı quvluq və ya disk seçilir.

a)Konteks menyunun NEW əmrindən

Şəkil 2.5. Konteks menyusunun NEW əmri

b)File(Fayl) menyusunun NEW əmrindən

Şəkil 2.6. File menyusunun NEW əmri

Hər iki halda ekranda istifadəcinin kompüterində Windows sistemində yüklənmiş tətbiqi proqramların siyahısi əks olunur. Istifadəci bu siyahıdan yaratmaq istədiyi faylin tipini (proqramın adını) seçir və mousun sol düyməsini bir dəfə tıklayır. Məsələn, tutaq ki, istifadəçi yeni Word sənədi yaratmaq istəyir. Bunun ünün o açılan menyudan Acoyver Microsoft Word bəndini seçməlidir. Bu zaman aktiv kataloqda (kursorun olduğu bolmədə)

New Документ Microsoft Word	12/4/2016 11:46 AM	Документ Micros	0 KB
Veni Microsoft Word Document.docx	11/11/2017 10:33	Microsoft Word D	0 KB

Sətri açılır. Istifadəci burada açılmış mətn qutusuna istifadəçi fayli (Word sənədinə verəcəyi adı daxil edir və ENTER düyməsini basır.

3. Yarlığın (qısa yolun) yaradılması.

a)Konteks menyunun NEW əmrindən

b)File(Fayl) menyusunun NEW əmrindən

Bu üsullardan biri ilə *NEW*—*Shortcut* əmri seçilir açılan "*Create Shortcut*" dialoq pəncərəsindən pəncərədən "*Tyupe the location of the item*" sahəsindən yaradılacaq obyektin tam adı yazılir və ya Browser düyməsi ilə axtarış paneli açılır.

Create Shortcut	Browse for Files or Folders
What item would you like to create a shortcut for?	Select the target of the shortcut below:
This wizard helps you to create shortcuts to local or network programs, files, folders, computers, or Internet addresses. Type the location of the item: Click Next to continue.	Computer Compu
Next Cance	Add Trink Set Trink Make New Folder OK Cancel Fayllara və ya Qovluqlara Baxış Osavolun hədəfini secin:
Hansı element üçün qısayol yaratmaq istəyirsiniz? Ustad sizə lokal və yə şəbəkə proqramlar, fayllar, qovluqlar, kompüterlər və ya İnternet ünvənlən üçün Qısayollar yaratmaqda kömək göstərir: Elementin məkanını göstərin: Davam etmək üçün Növbəti düyməsini klikləyin.	Ist massi Ist massi Ist MAHIL Ist Computer Ist Lokal Disk (C:) Ist Lokal Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Diver Disk (C:) Ist Disk (C:)

Şəkil 2.7. Qısa yolu yaradılacaq obyektin tam yolunun seçimi

Qısa yolu yaradılacaq obyekt tapılıb seçilir və "OK" düyməsi sıxılır. Bu zaman obyektintam adı (yolu) "Tyupe the location of the item" sahəsinə avtomatik yazılır. Məsələn,

Select the target of the shortcut below:	
MENTOQ_VIDEO_DERS	
1 Microsoft Windows 7 11 Informasiya və Informatika 11 Informasiya və Informatika 11 Windows ailəsi 12 Informasiyanı 12 Windows 7 Size: 41.8 MB Length: 00:13:00 13 Say sistemlar * Make New Folder OK Cancel	I Microsoft Windows 7.mp4 I Microsoft Windows 7.mp4 I Ji Informasiya vo Info Element növd: MP4 Vid Urikunage 00:00:00 I 2 Informasiyanın kodlaşdırımması va ınıt I 2 Windows 7 - əsas anlayışlar.mp4 I 3 Say istemlari.mp4 I 3 Say istemlari.mp4 I 3 Sistemin baş menyusu (Start).mp4 Veri Orokan Yarat

Şəkil 2.8. Qısa yolu yaradılacaq obyektin seçimi

Şəkildə təsvir edilən seçimi edib "OK" düyməsini sıxsaq,

Type the location of the item:

```
"D:\VIDEO_DERSLER\VIDEODERSLER\1.1 İnformasiya və İnformatika.mp4"
Elementin məkanını göstərin:
"D:\MAISTR_HAZIRLIQ_201]/VIDEO_DERSLER\VIDEODERSLER\1.1 İnformasiy
```

Davam etmək üçün Növbəti düyməsini klikləyin.

alınacaq. Bundan sonra "Create Shortcut" diaoq pəncərəsindən "NEXT" düyməsi sıxılır.

Bu zaman açılan pəncərədə istifadəci yaradacağı qısa yola ixtiyari adı verə bilər, susmaya görə qısa yolun (yarlığın) adı seçilmiş obyektin adı qəbul edilir.

Type a name for this shortcut: 1.1 İnformasiya və İnformatika Click Finish to create the shortcut. Qısayola hansı adı vermək istəyirsiniz? Qısayol üçün adı daxil edin: [.1 İnformasiya və İnformatika.mp4 Qısayol yaratmaq üçün Son düyməsini klikləyin.

Növbəti addımda "Create Shortcut" diaoq pəncərəsindən "Finish" ("son" düyməsi

2.3.Obyektlərin surətinin çıxarılması (kopyalanması)

Explorer (bələdçi) proqramı obyektlərin surətlərini (kopyalarını) bir qovluqdan digərinə (və ya bir xarici yaddaşdan digərini) köçürmək əməliyyatlarını da yerinə yetirir. Bunun üçün kopyalanacq obyektlərin saxlanıldığı yer (disk, qovluq) seçilir (açılır). Bu zaman proqramın (əlavənin) işçi pəncərəsində (şəkil 1, (2)) obyektlərin siyahısı əks olunur. Istifadəçi kopyalanması zəruri olan obyektləri seçir (bax. II fəsil 1. Bölmə). Seçilmiş obyeklərin kopyasını çıxarmaq üçün əvvəlcə onlar mübadilə buferinə (Clipboard) köçürülməlidir. Windows Explorer (Windows Bələdçi) proqramında obyektlərin mübadilə buferinə köçürülməsi üçün aşağıdakı üsullardan istifadə istifadə edilir.

- a) Klaviaturadan CTRL+C;
- b) Konteks menyudan "Copy"
- c) Edit menyusundan "Copy"
- d) Organize alətlər panelindən"Copy"

Bu üsullardan birinin istifadəsi zamanı seçilmiş obyektlər sistemin mübadilə buferinə köçürülmüş olur. Bundan sonra istifadəçi proqramın işçi sahəsində obyektləri köçürməli olduğu qovluğu açir və mübadilə buferindəki obyektləri buraya əlavə edir. Bunun ünün aşağıdakı üsullardan biri istifadə edilir.

- a) Klaviaturadan CTRL+V;
- b) Konteks menyudan "Paste"
- c) Edit menyusundan "Paste"
- d) Organize alətlər panelindən" Paste"

Obyektlərin kopyalanmasının digər üsulları da mövcuddur. Bunlardan:

1) kopyalanacaq obyektlər işçi sahədə (sol pəncərə), kopyalanacaq qovluq (disk) isə hərəkət panelində (sağ pəncərə) açılır. Kopyalanacaq obyektlər sol pəncərədə seçilir və klaviaturadan "CTRL" düyməsi sıxıllı vəziyyətdə obyektlər Mouse ilə (mouseini sol düyməsi sıxıli vəziyyətdə) sağ paneldəki qovluğun adının üzərinə gətirilir (daşınır).

2) kopyalanacaq obyektlər işçi sahədə (sol pəncərə) secilir kontekst menyudan "Sent to.." əmri seçilir. Açılan siyahidan seçilmiş obyektlərin surətlərinin göndəriləcəyi qovluq və ya informasiya daçıyıcısının adı ceçilir və onun üzərində mousenin sol düyməsi bir dəfə tıklanır. Bu zaman secilmiş obyektlərin surətləri secilmiş ünvana (qovluq və ya qurğuya) köçürülməyə başlayır *şəkil 2.9., b).

TQDK_yeni_no	ewr_mentiq-cavablar 21.09.2016 14:57 Adobe Acr	
	Робавить в архив Добавить в архив "2016.rar" Добавить в архив и отправить по e-mail Добавить в архив "2016.rar" и отправить по e-mail	Copying 359 items (4,33 GB)
Compressed (zipped) folder E Desktop (create shortcut) Documents Fax recipient	Send to Cut Copy	from PROGRMS (D:\PROGRMS) to My Docume\Documents)
 Mail recipient Floppy Disk Drive (A:) DVD RW Drive (E:) MahilMammadov (G:) 	Create shortcut Delete Rename Properties	More details
	<i>a</i>)	<i>b</i>)

Şəkil 2.9. Obyektlərin konteks menyunun "send to" əmri ilə köçürülməsi

3) kopyalanacaq obyektlər işçi sahədə (sol pəncərə) secilir *Edit (Redaktə)* menyusundan Copy to folder... *(Qovluğa köçür..)* əmri seçilir. Bu zaman ekrana kompüterdə quraşdırılmış və aktiv olan xarici yaddaş qurğularının və sistem kitabxanalarının siyahısını əks etdirən dialoq pəncərəsi açılır. Bu siyahılardan kitabxana və ya qurğunun seçimi nəzəri hissədə və 2.1. bölməsində verilib.

Copy Items	Copy Items
Select the place where you want to copy 'DV_zaman_mahil_WP', then dick the Copy button.	Select the place where you want to copy 'DV_zaman_mahil_WP', then click the Copy button.
🧮 Desktop	Users
Dibraries	Vindows
⊳ 🔀 T&T	4 🗊 Local Disk (D:)
4 🌉 Computer	DINFORMATIKA_KITAB_AZ
🖻 📑 Floppy Disk Drive (A:)	🛛 🖟 MAGISTRATURA-HAZIRLIGI
Local Disk (C:)	
▷ 💭 Local Disk (D:)	🍌 reyler
DVD RW Drive (E:)	▷ Jack PROGRMS =
MahilMammadov (G:)	DVD RW Drive (E:)
🖻 🙀 Network	🖻 👝 MahilMammadov (G:)
	Network T
Folder: Local Disk (D:)	Folder: MY_DOCUMENTS
Make New Folder Copy Cancel	Make New Folder Copy Cancel

Şəkil 2.10. Edit (Redaktə) menyusundan Copy to folder... (Qovluğa köçür..) əmri seçilərkən açılan pəncərə.

Bu pəncərədən seçilmiş obyektlərin köçürülməsi lazım olan qovluq və ya qurğu seçilir və açılmış dialoq pəncərəsindən "Copy" düyməsi sıxılır. Köçürmədən imtina etmək zərurəti yarandıqda "Cancel" düyməsi istifadə edilir.

Əgər istifadəçi seçdiyi obyektləri köçürəcəyi yerdə (ünvanda) yeni qovluğa

köçürmək istəsə bunun üçün şəkil 2.10-dakı dialoq pəncərəsinin Make New Folder (yeni qovluq yarat) düyməsini tıklamalıdır. Bu zaman ekranda yeni qovluğa ad vermək üçün sahə açılır. Bu sahəyə (New folder) əvəzinə qovluğa veriləcək ad daxil edilir və "Copy" düyməsi tıklanır.

Şəkil 2.11. Edit (Redaktə) menyusundan Copy to folder... (Qovluğa köçür..) əmri seçilərkən açılan pəncərədən yeni qovluğun yaradılması.

2.4.Obyektlərin yerinin dəyişdirilməsi

Explorer (bələdçi) proqramı obyektlərin bir qovluqdan digərinə (və ya bir xarici yaddaşdan digərini) yerini dəyişdirmək əməliyyatlarını da yerinə yetirir. Bunun üçün yerləri dəyişdiriləcək obyektlərin saxlanıldığı yer (disk, qovluq) seçilir (açılır). Bu zaman proqramın (əlavənin) işçi pəncərəsində (şəkil 1, (2)) obyektlərin siyahısı əks olunur. Istifadəçi yerləri dəyişdirilməsi zəruri olan obyektləri seçir (bax. II fəsil 1. Bölmə). Seçilmiş obyeklərin yerləri dəyişdirmək üçün əvvəlcə onlar mübadilə buferinə (Clipboard) köçürülməlidir. Windows Explorer (Windows Bələdçi) proqramında obyektlərin mübadilə buferinə koçürülməsi üçün aşağıdakı üsullardan istifadə istifadə edilir.

- a) Klaviaturadan CTRL+X;
- b) Konteks menyudan "Cut"
- c) Edit menyusundan "Cut"
- d) Organize alətlər panelindən"Cut"

Bu üsullardan birinin istifadəsi zamanı seçilmiş obyektlər sistemin mübadilə buferinə köçürülmüş olur. Bundan sonra istifadəçi proqramın işçi sahəsində obyektləri köçürməli olduğu qovluğu açir və mübadilə buferindəki obyektləri buraya əlavə edir. Bunun ünün aşağıdakı üsullardan biri istifadə edilir.

- a) Klaviaturadan CTRL+V;
- b) Konteks menyudan "Paste"
- c) Edit menyusundan "Paste"
- d) Organize alətlər panelindən" Paste"

Obyektlərin yerlərinin dəyişdirilməsinin aşağıdakı üsulları da mövcuddur.

1)yeri dəyişdiriləcək obyektlər işçi sahədə (sol pəncərə), obyektlərin son saxlanma yeri isə (qovluq, disk) isə hərəkət panelində (sağ pəncərə) açılır. Yeri dəyişdiriləçək obyektlər sol pəncərədə seçilir və klaviaturadan "Shift" düyməsi sıxıllı vəziyyətdə obyektlər Mouse ilə (mouseini sol düyməsi sıxıli vəziyyətdə) sağ paneldəki qovluğun adının üzərinə gətirilir (daşınır).

2)yerləri dəyişdiriləcək obyektlər işçi sahədə (sol pəncərə) secilir *Edit (Redaktə)* menyusundan *Move to folder... (Qovluğa dəyişdir..)* əmri seçilir. Bu zaman ekrana kompüterdə quraşdırılmış və aktiv olan xarici yaddaş qurğularının və sistem kitabxanalarının siyahısını əks etdirən dialoq pəncərəsi açılır. Bu siyahılardan kitabxana və ya qurğunun seçimi nəzəri hissədə və 2.1. bölməsində verilib. Bundan sonra bu fəslin 2.3. bölməsinin 3-cü bəndində qeyd olunan əməliyyatlar icra olunur.

TEST TAPŞIRIQLARI

1. Obyektlər hansı görünüş rejimindədir

Jan 2016	06.12.2016 14:20	File folder	
INFORMATIKA_FESILLER_UZRE_TESTLER	07.12.2016 15:51	File folder	
퉬 INFORMATIKA_SINAQ	06.12.2016 14:21	File folder	
🔁 600 olan	30.03.2016 23:22	Adobe Acrobat D	1 098 KB
🔁 2016 Qəbul imtahanı 1-ci mərhələ (İnfor	11.04.2016 9:55	Adobe Acrobat D	511 KB
🔁 2016 Qəbul imtahanı 1-ci mərhələ (İnfor	11.04.2016 9:55	Adobe Acrobat D	535 KB
🔁 Informatika	04.03.2016 20:37	Adobe Acrobat D	313 KB
🔁 tqdk yeni testler	11.04.2016 9:52	Adobe Acrobat D	3 791 KB
👜 SİQNALLARIN ANALİZ texnologiyaları -8	19.03.2016 13:54	Microsoft Word 9	2 235 KB
Test_say sistemleri test1-1	14.11.2016 13:39	Microsoft Word 9	62 KB

- a) Details
- b) List
- c) Tiles
- d) Content
- e) Smal icons
- 2. Alətlər panelində Burn düyməsinin vəzifəsi
  - a) Yalnız qovluqları CD/DVD disklərə yazır
  - b) Seçilmiş obyektləri CD/DVD disklərə yazır
  - c) CD/DVD disklərdən sebilmiş obyektləri pozur
  - d) Seçilmiş obyektləri FD disklərə yazır
  - e) Secilmiş obyektləri HDD yadaşa yazır

3. Bələdçidə (Explorer) 🕨 işarəsi nəyi göstərir?

- a) Qovluğun alt qovluğa malik olduğunu
- b) Qovluğun açıq olduğunu
- c) Qovluğun boş olduğunu
- d) Qovluğun xüsusi qovluq olduğunu
- e) Qovluğun ümumi qovluq olduğunu
- 4. My Computer-də floppy disklər əsasən hansı hərflə göstərilir?
  - a) F,K
  - b) C,D
  - c) D
  - d) A,B
  - e) E
- 5. Obyektin surətini mübadilə buferinə köçürmək üçün kontekst menyunun hansı əmrindən istifadə olunur?

- a) Send to
- b) Copy
- c) Cut
- d) Paste
- e) Undo
- 6. Ctrl+Y əmri hansı funksiyanı icra edir?
  - a) Seçilmiş obyekti kəsib buferə qoyur
  - b) Seçilmiş obyektin surətini buferə qoyur
  - c) Sonuncu əməliyyatı ləğv edir
  - d) Ləğv olunmuş əməliyyatı qaytarır
  - e) Aktiv pəncərəni bağlayır
- 7. Obyektin üzərində siçanın sağ düyməsini basdıqda açılan menyu necə adlanır?
  - a) Kontekst menyu
  - b) Əsas menyu
  - c) Sistem menyusu
  - d) Program menyu
  - e) Sənəd menyusu
- 8. Aşağıdakılardan hansı Windows Explorer-də doğru deyil?
  - a) Obyektləri yaranma tarixinə görə nizamlamaq olar.
  - b) Obyektləri qrup şəklində yaratmaq olar
  - c) Obyektləri tipinə görə nizamlamaq olar
  - d) Obyektləri tək-tək yaratmaq olar
  - e) Obyektləri adına görə nizamlamaq olar
- 9. Windows Explorer-də bu menyulardan hansı yoxdur?
  - a) File
  - b) Edit
  - c) View
  - d) Tools
  - e) Windows
- 10. Qovluğun kontekst menyusunda aşağıdakı əmrlərdən hansı yoxdur?
  - a) Edit
  - b) Send to
  - c) Copy
  - d) Cut
  - e) Paste

- 11. Bələdçidə (Explorer) 🔺 işarəsi nəyi göstərir?
  - a) Qovluğun açıq olduğunu
  - b) Qovluğun boş olduğunu
  - c) Qovluğun xüsusi qovluq olduğunu
  - d) Qovluğun yarlığının olmasını
  - e) Qovluğun sistem qovluğu olmasını
- 12. Ctrl+X əmri nə edir?
  - a) Seçilmiş obyekti kəsib mübadilə buferinə qoyur
  - b) Seçilmiş obyektin surətini mübadilə buferinə qoyur
  - c) Ləğv olunmuş əməliyyatı qaytarır
  - d) Sonuncu əməliyyatı ləğv edir
  - e) Windows-dan çıxır.
- 13. Windows Explorer-də qovluq üzərində əməliyyat aparmaq üçün ilk olaraq nə etmək lazımdır?
  - a) Kəsmək
  - b) Yarlığını yaratmaq
  - c) Seçmək
  - d) Sürətini çıxarmaq
  - e) Yerini dəyişmək
- 14. Çoxlu sayda obyekt içərisindən birinin seçilməsi üçün aşağıdakıların hansından istifadə etmək olar?
  - a) Ctrl+A
  - b) Ctrl+1
  - c) Shift+F
  - d) Mausun sağ düyməsi
  - e) Mausun sol düyməsi
- 15. Windows Explorer-in file menyusuna daxil olmayan əmr hansıdır?
  - a) New
  - b) Delete
  - c) Select All
  - d) Rename
  - e) Properties
- 16. Verilənlərdən hansı Windows 7 -nin Edit menyusuna daxil deyil?
  - a) Copy

- b) Rename
- c) Cut
- d) Paste
- e) Undo

17. Faylın qısayolunu (shortcut) sildikdə nə baş verir?

- a) Fayl səbətə atılmadan birbaşa silinir və onu bərpa etmək olmur
- b) Həm qısayol, həm də fayl silinir
- c) Ancaq qısayol silinir, fayl silinmir
- d) Fayl silinir, qısayol silinmir
- e) Fayl yerləşdiyi qobvluqla birgə silinir
- 18. Alt+F4 kombinasiyası nə edir?
  - a) Aktiv pəncərəni bağlayır
  - b) Kömək pəncərəsini ekrana gətirir
  - c) Obyekti buferə qoyur
  - d) Yazı rejimini dəyişir
  - e) Obyekti buferdən istənilən yerə qoyur
- 19. Verilənlərdən hansı mübadilə buferi (clipboard) ilə bağlı olan əmrdir?
  - a) Open
  - b) Cut
  - c) Properties
  - d) Rename
  - e) Add To RAR
- 20. Qovluğun kontekst menyusunda aşağıdakı əmrlərdən hansı yoxdur?
  - a) Send To
  - b) Print
  - c) Copy
  - d) Cut
  - e) Paste
- 21. Aşağıdakılardan hansı Windows-un View menyusunun elementi deyil?
  - a) Toolbars
  - b) Icons
  - c) List
  - d) Sellect All

- e) Toolbars
- 22. Windows Explorerdə faylları köçürmək üçün nə etmək lazımdır ?
  - a) Shift düyməsi sıxılmış vəziyyətdə faylı digər qovluq üzərinə sürükləyib buraxmaq
  - b) Ctrl düyməsi sıxılmış vəziyyətdə faylı digər qovluq üzərinə sürükləyib buraxmaq
  - c) Alt düyməsi sıxılmış vəziyyətdə faylı digər qovluq üzərinə sürükləyib buraxmaq
  - d) Fayl üzərində sol düyməni iki dəfə sıxmaq
  - e) Fayl üzərində sağ düyməni iki dəfə sıxmaq
- 23. Faylın kontekst menyusunda aşağıdakı əmrlərdən hansı olmur?
  - a) Search
  - b) Open
  - c) Edit
  - d) Cut
  - e) Copy
- 24. Windows sistemində seçilmiş faylı simək üçün aşağıdakı üsullardan hansılar doğrudur?
  - 1. File-Delete; 2. Edit-Delete; 3. Right clik (context menu)-Delete
  - 4. Klaviaturadan Delete; 5. Organize-Delete; 6. Home-Delete
    - a) 1,3,4,5
    - b) 2,3,4,6
    - c) 1,3,4,5,6
    - d) 1,2,3,5,6
    - e) 1,2,3,4,6

25. Şəkildəki fayllar hansı görünüş rejimindədir?

e) Filtr

26. Şəkildəki fayllar hansı görünüş rejimindədir?

🔀 vs_ultimate
🚺 setuplanguagepack.x86.az-latn-az_
🚺 setuplanguagepack.x64.az-latn-az_
iu_visual_studio_2010_professional_x86_528367
🔚 polyglot
MTCP_10.2016_TORRNADA.ru
🛃 MInstAll by Andreyonohov & Leha342 Lite v.09.09.2016
🚦 Microsoft Toolkit
e Microsoft Office 2010 SP2 de_en_ru_ua 14.0.7140.5002
🎭 LIP_az-Latn-AZ-64bit
🎭 LIP_az-Latn-AZ-32bit
EdbeRdr11000_mui_Std
A 360TS_Setup_8.8.0.1057
퉬 ru_visual_studio_2010_professional_x86_528367
MTCP 10 2016 TORRNADA ru

- a) Tiles
- b) List
  - c) Details
  - d) Content
  - e) Filtr

27. Şəkildəki fayllar hansı görünüş rejimindədir?

	vs_ultimate Type: Application	Date modified: 24.11.2016 20:51 Size: 1,23 MB
1	setuplanguagepack.x86.az-latn-az_ Type: Application	Date modified: 24.11.2016 23:22 Size: 3,56 MB
1	setuplanguagepack.x64.az-latn-az_ Type: Application	Date modified: 24.11.2016 23:26 Size: 5,18 MB
0	ru_visual_studio_2010_professional_x86_528367 Type: Disc Image File	Date modified: 16.10.2016 4:53 Size: 2,45 GB
	polyglot Туре: Архив ZIP - WinRAR	Date modified: 23.11.2016 21:15 Size: 20,0 MB
0	MTCP_10.2016_TORRNADA.ru Type: Disc Image File	Date modified: 20.11.2016 21:05 Size: 528 MB
0	MInstAll by Andreyonohov & Leha342 Lite v.09 Type: Disc Image File	Date modified: 10.09.2016 12:50 Size: 4,33 GB
	Microsoft Toolkit Type: Application	Date modified: 27.05.2016 9:49 Size: 49,1 MB

28. Şəkildəki fayllar hansı görünüş rejimindədir?

- 29. Gizlədilmiş obyektlərin ekranda görünüb- görünməməsi Windows 7 əməliyyat sistemində hansı əmrlə həyata keçirilir?
  - a) View-Details (Görünüş-Təfərrüatlar
  - b) View—Content (Görünüş—Məzmun)
  - c) Organize—Layout(Təşkil et—Düzüm)
  - d) Organize—Folder and search options(Təşkil et —Qovluq və axtarış sistemləri)
  - e) View—List (Görünüş—Siyahı)
- 30. Windows Explorer sistemində hər hansı obyekt üzərində mausun sağ düyməsini sıxdıqda nə baş verir?
  - a) Start menyusu açılır
  - b) Obyekt açılır
  - c) Obyekt seçilir
  - d) Kontekst menyu açılır
  - e) Proqram işə düşür

31. Pəncərənin 1,2,3 rəqəmləri ilə göstərilmiş hissələri necə adlanır?

- a) 1-tapşırıqlar paneli, 2-menyu sətri, 3- ünvan sətri
- b) 1 ünvan sətri, 2 menyu sətri, 3 vəziyyət sətri
- c) 1 ünvan sətri, 2 alətlər paneli, 3 tapşırıqlar paneli
- d) 1 menyu sətri, 2 vəziyyət sətri, 3 başlıq sərlövhəsi
- e) 1 başlıq sərlövhəsi, 2 xətkeş, 3 dil paneli
- 32. İş masasında yerləşən Minesweeper qısa yolunun işarəsi dəyişdirilmişdir. Bu kontekst menyunun hansı əmri vasitəsilə yerinə yetirilmişdir?

- a) Add to archive
- b) Create shortcut
- c) Properties
- d) Copy
- e) Send to

33. İnformatika qovluğunda neçə obyekt vardır?

- c) 27
- d) 7
- e) 0
- 34. Bələdçi proqramının təyinatı nədir?
  - a) Verilənlər bazasının yaradılması
  - b) Sərt diskin defraqmentasiyası
  - c) Qrafik şəkillərin yaradılması
  - d) Fayl və qovluqlarla iş
  - e) Mətnlərin daxil edilməsi
- 35. Ardıcıl yerləşən və ardıcıl yerləşməyən fayllar qrupunu seçmək üçün uyğun olaraq hansı xüsusi düymələrdən istifadə olunur?
  - a) Shift; Ctrl
  - b) Alt; Shift
  - c) Esc; Enter
  - d) Home; End
  - e) Ctrl; Alt
- 36. Kontekst menyu nədir?
  - a) Əməliyyat sisteminin əsas menyusu
  - b) Ekranın yuxarı hissəsindəki menyu sətri
  - c) Seçilmiş obyektə aid çox istifadə olunan əmrlər toplusu
  - d) Alətlər panelində yerləşən əmrlər toplusu
  - e) Ən çox istifadə olunan proqramlar toplusu
- 37. Windows əməliyyat sistemində seçilmiş faylın nüsxəsini çıxarmaq üçün hansı əməliyyatlar yerinə yetirilməlidir?
  - a) Ctrl+F, Ctrl+A
  - b) Ctrl+B, Ctrl+I

- c) Ctrl+A, Ctrl+P
- d) Ctrl+X, Ctrl+V
- e) Ctrl+C, Ctrl+V
- 38. Qısayolun üzərində mausun sol düyməsini 2 dəfə vurduqda aşağıdakı pəncərə açılmışdır. Bu nə deməkdir?

- a) Qısayolun istinad etdiyi faylın adı dəyişdirilmişdir
- b) Qısayolun adı dəyişdirilmişdir
- c) Qısayolun istinad etdiyi faylın yeri dəyişdirilmişdir
- d) Qısayolun nüsxəsi çıxarılmışdır
- e) Qısayolun istinad etdiyi fayl pozulmuşdur
- 39. Aşağıdakı üsullardan hansı ilə yeni yarlık yaratmaq olmaz?
  - a) Kontekst menyudan New -Shortcut
  - b) Ctrl+Shift düymələrini basılı saxlayaraq mausun sol düyməsi ilə obyekti çəkməklə
  - c) Kontekst menyudan Send To Desktop (Create Shortcut)
  - d) Ctrl düyməsini basılı saxlayaraq mausun sol düyməsi ilə obyekti çəkməklə
  - e) Kontekst menyudan Paste Shortcut
- 40. Köçürnə və silmə əməliyyatlarını tətbiq etmək olmaz.
  - a) müxtəlif kataloqlardakı fayllar qrupu an
  - b) bütün kataloqa
  - c) bir fayla
  - d) ayrı-ayrı fayllara
  - e) bir kataloqdakı fayllara

Yığılmağa verilmişdir ____ 2017-ci il, Çapa imzalanmışdır ____2017-ci il, Kağız formatı (210x297) Kağız №1, uçot çap vərəqt 8,25 ç.v. Sifariş № ___, tiraj ___

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Rezoqraf üsulu ilə çap olunmuşdur. Gəncə şəhəri, Ozan küçəsi, 102.